

บทที่ 2

กรอบทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่อยู่ในความสนใจของผู้ที่ศึกษาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพราะการรับประเทศใดประเทศหนึ่งเข้าเป็นสมาชิกในองค์การความร่วมมือส่วนภูมิภาค นั้น หากประเทศที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ขององค์การ เป็นที่ยอมรับของประเทศสมาชิกด้วยกันเองและเป็นที่ยอมรับของประเทศภายนอกกลุ่มแล้ว ก็จะไม่เกิดปัญหา แต่เมื่อใดความเห็นของประเทศทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกัน ก็ย่อมเกิดปัญหาตามมา เพราะประเทศต่างๆ หรือองค์การระหว่างประเทศ นั้นจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่เสมอ ดังนั้นทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบและเป็นแนวทางในการศึกษาก็คือ ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics Theory) ที่เน้นการเมืองภายในและภายนอกที่ส่งผลซึ่งกันและกันอยู่เสมอ และเมื่อกล่าวถึงสมาคมอาเซียนที่เป็นองค์การในระดับภูมิภาคแล้ว แนวความคิดภูมิภาคนิยมหรือความร่วมมือส่วนภูมิภาค (Regionalism or Regional Cooperation) ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ใช้อธิบายถึงการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างประเทศของประเทศในภูมิภาคเดียวกัน

นอกจากนี้การรับประเทศใดเข้ามาเป็นสมาชิกนั้นหากประเทศนั้นมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาประชาชาติ ก็จะทำให้สมาคมนั้นมีภาพลักษณ์ที่ดีตามไปด้วย แต่หากประเทศที่เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่นั้นมีภาพลักษณ์ในทางลบ ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะทำให้องค์การนั้นมีภาพลักษณ์ในทางลบตามไปด้วย เพราะภาพลักษณ์ของแต่ละชาติจะเป็นเช่นไร ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยในหลายประการ โดยเฉพาะพฤติกรรมขององค์การนั้น ๆ ว่าจะสามารถเปลี่ยนภาพลักษณ์ที่ไม่ดีสู่ภาพลักษณ์ที่ดี หรือขณะเดียวกันก็อาจเปลี่ยนภาพลักษณ์ที่ดีไปสู่ภาพลักษณ์ที่ไม่ดีได้เช่นกัน

สำหรับในส่วนของบทความที่เกี่ยวข้องนั้น เป็นการสรุปรวบรวมจากบทความจาก นิตยสาร เอกสารต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศที่ได้กล่าวถึงการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ในส่วนของงานวิจัยนั้น เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของไทยและพม่าเป็นส่วนใหญ่ โดยกล่าวถึงปัญหาที่กระทบกระทั่งกันอยู่เสมอระหว่าง 2 ประเทศที่มีพรมแดนใกล้ชิดกันซึ่งจะสามารถนำผลการศึกษาไปประกอบการวิเคราะห์และศึกษาในครั้งนี้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่านั้นเป็นเรื่องใหม่ในขณะนี้ จึงยังไม่มีผู้ศึกษาเท่าที่ควร โดยผู้ศึกษาได้แบ่งประเด็นการนำเสนอออกเป็นดังนี้ คือ

2.1 ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics Theory)

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มภูมิภาคนิยม (Regionalism or Regional Cooperation)

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์แห่งชาติ(National Image Concept)

2.2 บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics Theory)

การกำหนดนโยบายต่างประเทศไม่ว่าของประเทศใด ๆ ก็ตามจะต้องมีพื้นฐานที่สำคัญในการพิจารณาอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือพื้นฐานของการเมืองภายในและพื้นฐานของการเมืองหรือสิ่งแวดล้อมภายนอกประเทศ โดย *James N. Rosenau* ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศว่ามีทั้งปัจจัยภายใน (Internal Factors) และปัจจัยภายนอก (External Factors) ซึ่ง *James N. Rosenau* เรียก การเมืองหรือการกำหนดนโยบายต่างประเทศตามแนวนี้ว่า เป็น **ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics Theory)** สาเหตุสำคัญของทฤษฎีนี้มีอยู่ว่าการเมืองระหว่างประเทศนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเมืองภายใน ระบบของการเมืองทั้งสองนี้มีความคาบเกี่ยวกันอยู่ ปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมทางการเมืองระหว่างประเทศอาจส่งผลกระทบต่อการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง ขณะเดียวกัน ปรากฏการณ์ทางการเมืองหรือสภาวะแวดล้อมภายในประเทศก็สามารถส่งผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศเช่นกัน

ปัจจัยภายในประเทศหรือสภาพแวดล้อมภายในประเทศของ *Rosenau* หมายถึง ปัจจัยต่างๆ เช่นบทบาทของผู้นำและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในนโยบายต่างประเทศ สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ปัญหาการเมืองภายในประเทศ อุดมการณ์ บทบาทของกลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมืองภายในประเทศ มติมหาชน และบทบาทของสื่อมวลชนภายในประเทศนั้นๆ เป็นต้น

ปัจจัยภายนอกประเทศ หรือสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศนั้น หมายถึง เหตุการณ์ทางการเมืองภายในประเทศอื่นๆ ซึ่งอาจจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศนั้นๆ หรือสภาพแวดล้อมอื่นๆ เช่น บรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศทำที่หรือนโยบายต่างประเทศของประเทศอื่นๆ ซึ่งปรากฏอยู่ในระยะเวลานั้น เช่น การถอนทหารออกจากกัมพูชาหรือการสิ้นสุดของสงครามเย็น เป็นต้น (พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ 2535, น.14-15)

ดังนั้นแนวทางการศึกษาการเมืองเกี่ยวพันนั้น จะเป็นการศึกษาถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการ “ซ้อนเหลื่อม”(Overlap) ของระบบภายในประเทศและระบบระหว่างประเทศ ซึ่งทั้งสองระบบนี้มีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน และคำว่าเกี่ยวพัน (Linkage) นี้จะเป็นหน่วยพื้นฐานในการวิเคราะห์พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระบบหนึ่งและไปมีปฏิริยา ต่อระบบอื่น ๆ ในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ(La Feber, Walter 1985)

กรณีของประเทศพม่า การกระทำของประเทศพม่าทำให้เกิดการอพยพของชนกลุ่มน้อยที่หนีการกดขี่จากรัฐบาลทหารพม่า เข้ามาอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทย-พม่า ปัญหาแรงงานอพยพผิดกฎหมายที่กระจายไปทั่วประเทศ ปัญหาการปักปันเขตแดน ปัญหาการลบล้างอิทธิปไตย เป็นต้น ทำให้ประเทศไทยต้องพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ปัญหาการเมืองภายในของประเทศพม่า โดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมกักขังนักการเมือง การใช้กำลังในการจับกุมนักศึกษาและประชาชนที่ชุมนุมกันอย่างสงบรวมทั้งการบังคับใช้แรงงาน ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและทวนกระแสประชาธิปไตยที่หลายประเทศโดยเฉพาะประเทศตะวันตกไม่ให้การยอมรับ พม่าจึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ต่อการสมัครเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนและถูกกำหนดเงื่อนไขในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน แม้ว่าอาเซียนจะได้ใช้นโยบายไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองภายในพม่าก็ตาม แสดงให้เห็นว่าการเมืองภายในส่งผลต่อการเมืองภายนอกแต่ในขณะเดียวกัน การเมืองภายนอก ก็ส่งผลกับการเมืองภายในพม่าด้วย เพราะการที่พม่าจะสามารถเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนได้นั้น พม่าเองจะต้องปรับเปลี่ยนตัวเองทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจเช่นต้องเปิดการลงทุน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของตนให้มีความเท่าเทียมกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ นอกจากนี้ Rosenau ได้เสนอแนวคิดหลายประการที่ช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างระบบระหว่างประเทศกับระบบการเมืองของประเทศ โดยแยกกล่าวถึงระบบการเมืองกับสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจจะพิจารณาพฤติกรรมและผลกระทบที่เกิดจากพฤติกรรมดังกล่าวจากระบบการเมือง และสภาพแวดล้อม โดยแยกได้ดังนี้

1.ผลกระทบจากนโยบาย(Policy Output) หมายถึง ผลของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในประเทศหนึ่ง(เช่นในรัฐหรือในประเทศหนึ่ง) ได้ส่งผลไปกระทบสภาพแวดล้อมหรือสภาพการณ์ภายนอกประเทศทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม สำหรับประเทศพม่าผลของพฤติกรรมของรัฐบาลทหารพม่าได้แสดงออกในลักษณะที่ขัดต่อความรู้สึกของชาวโลก เพราะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 พม่ามีระบบพรรคการเมืองพรรคเดียวที่ขึ้นและมีอิทธิพลในการปกครองตลอดมาจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีพรรค NLD ของนางอองซานซูจีแต่ก็ถูกจำกัดอำนาจตลอดมาจนทำให้ได้รับปฏิริยาตอบโต้จากประเทศตะวันตกซึ่งคัดค้านต่อการสมัครเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า และทำให้ประเทศตะวันตกไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือสหภาพยุโรปเรียกร้องให้อาเซียนทบทวนการตัดสินใจของตนในการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกรวมทั้งในท้ายที่สุดทั้งสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาต่างร่วมมือกันคว่ำ

บาททางเศรษฐกิจกับพม่า จะเห็นได้ว่าการเมืองภายในประเทศหนึ่งๆ ได้ส่งผลต่อการเมืองระหว่างประเทศแม้ว่าประเทศนั้นๆ ไม่ได้มีพรมแดนติดต่อกันเลยก็ตาม

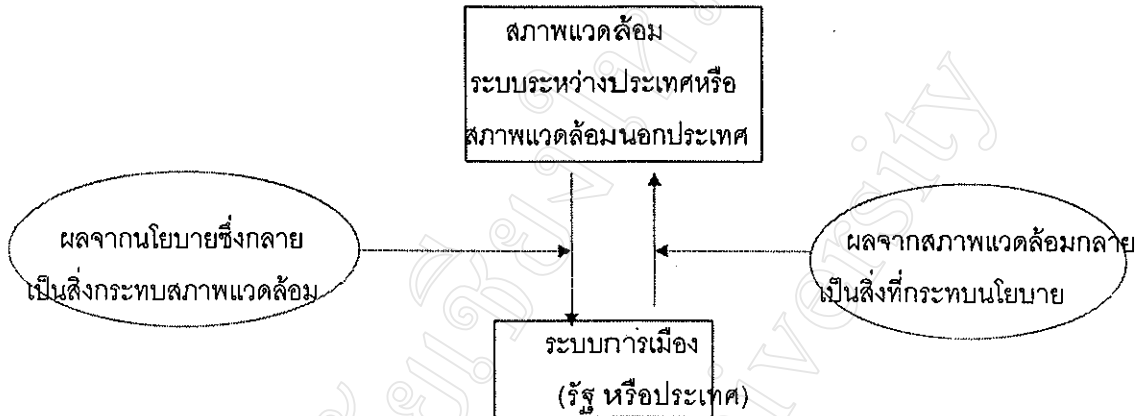
2. **สิ่งที่กระทบสภาพแวดล้อม(Environment Input)** หมายถึง ผลของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดโดยรัฐหรือประเทศใดประเทศหนึ่ง กลุ่มบุคคลหรือองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งกระทบสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศซึ่งสภาวะแวดล้อมก็คือ ระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ระหว่างประเทศ กรณีของพม่า เหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยในพม่าเมื่อปี พ.ศ.2531 ทำให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจกับพม่าโดยเฉพาะประเทศตะวันตก เนื่องจากเห็นว่าเป็นการกระทำของการปกครองเผด็จการที่สวนทางกับประชาธิปไตย ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของประเทศตะวันตก

3. **ผลจากสภาพแวดล้อม(Environment Output)** หมายถึง ผลของพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ภายนอกประเทศหรือในสังคมโลกได้ส่งผลต่อเหตุการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ภายในประเทศใด ประเทศหนึ่ง กรณีของพม่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนของตนเองทำให้มีการใช้แรงกดดันต่างๆ ต่อพม่า ดังนั้นอาเซียนและไทยจึงต้องดำเนินนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์(Constructive Engagement) กับพม่าและไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีกับพม่าในฐานะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนเชื่อมต่อกันยาวเอาไว้

4. **สิ่งที่กระทบนโยบาย(Policy Input)** หมายถึง เหตุการณ์ต่างๆ ภายนอกประเทศได้ส่งผลให้ประเทศใดประเทศหนึ่งต้องปรับเปลี่ยนนโยบายของตนเองให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การรับเวียดนามซึ่งเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ประเทศแรกเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อปี 2538 และประกาศว่าจะรับกัมพูชา และลาวเข้ามาในอนาคตทำให้พม่าต้องตัดสินใจที่จะต้องทำอะไรบางอย่างให้เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน เพราะถ้าลาวและกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกถาวรเมื่อใด แต่พม่ายังอยู่เฉยอาจทำให้เหมือนถูกโดดเดี่ยวจากกลุ่มประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันได้ ดังนั้นพม่าจึงพยายามทำให้ประเทศต่างๆ เห็นว่าพม่าได้ปรับเปลี่ยนตัวเอง เช่นการปล่อยตัว ของ ซาน ซู จี หรือการเรียกประชุมสมัชชาแห่งชาติ (National Convention) เพื่อให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของพม่าขึ้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว การกระทำต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเพียงการ "จัดฉาก" หรือการเปลี่ยนแปลงแต่เปลือกนอกเพื่อตบตาประเทศภายนอก หากได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงแต่ประการใดไม่

แนวคิดข้างต้นอาจแสดงในภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับระบบการเมือง

สำหรับสภาวะแวดล้อมนั้น ได้แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ คือ

1. สภาวะแวดล้อมประชิด (Contiguous) หมายถึง ระบบการเมืองอื่น ที่อยู่ประชิดพรมแดนของระบบการเมืองที่กำลังศึกษา เช่น ในกรณีศึกษาระบบการเมืองของพม่า สภาวะแวดล้อมประชิดก็ได้แก่ ไทย ลาว จีน อินเดีย
2. สภาวะแวดล้อมภูมิภาค (Regional) หมายถึง ระบบการเมืองอื่นในภูมิภาค เช่นอาเซียนเป็นสภาวะแวดล้อมที่กว้างกว่าสภาวะแวดล้อมแรก
3. สภาวะแวดล้อมสงครามเย็น (Cold War) หมายถึง สภาวะแวดล้อมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงแข่งขันและขัดแย้งระหว่างอภิมหาอำนาจในสงครามเย็น ซึ่งในสภาวะปัจจุบันสงครามเย็นได้สิ้นสุดลงแล้วพร้อมๆ กับการล่มสลายของสหภาพโซเวียต การแข่งขันในด้านเทคโนโลยี การสื่อสารเข้ามาแทนที่การแข่งขันกันสะสมอาวุธ
4. สภาวะแวดล้อมทางเผ่าพันธุ์ (Racial) หมายถึง ความคาดหวัง แนวโน้ม และความขัดแย้งภายนอกระบบการเมือง ซึ่งสภาวะแวดล้อมนี้เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีเผ่าพันธุ์หรือเชื้อชาติที่แตกต่างกัน ซึ่งในกรณีของพม่าจะเห็นลักษณะของสภาวะแวดล้อมนี้ได้อย่างชัดเจนเนื่องจากเป็นประเทศที่มีความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ของประชากรมากที่สุดประเทศหนึ่ง
5. สภาวะแวดล้อมทางทรัพยากร (Resource) หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดซึ่งเกี่ยวข้องกับการผลิต ดำเนินการและใช้สินค้าและบริการทั้งหมดในโลกภายนอกกรอบ เช่นระบบการค้าระหว่างประเทศ

ได้ EU หรือสหภาพยุโรปซึ่งมีความสัมพันธ์กับอาเซียน ก่อนที่จะรับพม่าเข้ามาหรือ สหประชาชาติที่คว่ำบาตรต่อต้านพม่ามาอย่างต่อเนื่องจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประเทศนี้ รวมทั้งการคว่ำบาตรต่อต้านพม่าของประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ เป็นต้น

จากแนวคิดของโรสเนา สามารถอธิบายการเข้าเป็นสมาชิกของอาเซียนของพม่าโดยสรุปได้ดังนี้

สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศพม่า สืบเนื่องมาตั้งแต่เหตุการณ์นองเลือดในพม่าเมื่อปี 2531 ซึ่งนักศึกษาและประชาชนได้ลุกฮือเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยจากรัฐบาลนายพลเนวิน แต่การเรียกร้องของประชาชนกลับได้รับการปราบปรามอย่างรุนแรงของคณะทหารที่เข้ามายึดอำนาจ เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2531 พร้อมทั้งจัดตั้งรัฐบาลที่เรียกตัวเองว่าสภาฟื้นฟูกฎและระเบียบแห่งรัฐ หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า สลอร์ค(SLORC) การขึ้นมามีอำนาจของคณะทหารในครั้งนี้ ก็ทำให้พม่าถูกคว่ำบาตรจากประชาคมโลก

ต่อมาเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกในพม่า เมื่อเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2533 พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย หรือ NLD ซึ่งนางอองซาน ซูจี เป็นเลขาธิการพรรคนั้น ได้รับคะแนนเสียงท่วมท้นกว่า 80% ของที่นั่งในสภา แต่รัฐบาลทหารพม่าไม่ยอมรับการเลือกตั้งครั้งนั้น และยังคงควบคุมตัวนางอองซานซูจี ผู้นำฝ่ายค้านไว้ภายในบริเวณบ้านของนางเอง ทำให้เสรีภาพทางการเมืองในพม่าดูจะมีมิติไปมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นชนวนสำคัญที่ทำให้ทั่วโลกประณามและเรียกร้องให้รัฐบาลพม่าปล่อยตัวนางอองซานซูจี โดยมาตรการที่นำมาใช้ได้แก่การประกาศคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ และการตัดความช่วยเหลือต่างๆ ที่เคยให้แก่พม่าในอดีต รวมทั้งการเคลื่อนไหวของกลุ่มสิทธิมนุษยชน ที่พยายามเรียกร้องให้พม่ายุติการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ขณะที่สถานการณ์ภายในประเทศนั้น ความเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลทหารพม่า ของนักศึกษาและประชาชนชาวพม่ายังคงมีอยู่ แม้จะไม่ปรากฏการปะทะหรือเผชิญหน้ากันอย่างชัดเจน ทางด้านชนกลุ่มน้อย ไม่ว่าจะเป็นกะเหรี่ยง มอญ คะยาห์ ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ของรัฐบาลทหารพม่าเช่นเดียวกัน เพราะยังมีการปะทะกันระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อยอยู่ แม้ว่าจะในขณะนี้ปัญหาจะบรรเทาลงมาก เพราะมีชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มได้หันมาร่วมมือและยอมสวามิภักดิ์

กับรัฐบาลแล้วก็ตาม¹

สภาพการณ์ก่อกำเนิดทั้งภายในและภายนอก ที่มีต่อรัฐบาลทหารพม่าดังกล่าวได้กลายเป็นตัวเร่งที่ทำให้รัฐบาลทหารพม่าจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างด้านต่างๆ รวมทั้งการสร้างภาพพจน์ใหม่ต่อนานาชาติประเทศไม่ว่าจะเป็นการเปิดประเทศอีกครั้งหลังจากที่ปิดประเทศมาช้านานทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของพม่าในกระแสทุนนิยมและความอยู่รอดของรัฐบาลทหารพม่าเอง

นอกจากนี้พม่าได้พยายามอย่างยิ่งยวดที่จะเปิดความสัมพันธ์กับนานาชาติในการชักชวนให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมต่างๆของพม่า โดยมีการแก้ไขกฎหมายหลายประการ เพื่อเอื้อต่อการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ

อย่างไรก็ตามความพยายามของรัฐบาลทหารพม่าเพื่อให้รอดพ้นจากการก่อกำเนิดทั้งภายในและภายนอกประเทศ มิได้เป็นความเปลี่ยนแปลงเพื่อความเป็นอยู่ของชาวพม่า หากแต่เป็นเพียงการสร้างภาพให้นานาชาติเห็นว่า ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของนโยบายพม่าโดยรวม เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้นเท่านั้น หรือแม้แต่การเปิดประเทศ เพื่อให้ให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในพม่า ก็เป็นเพราะพม่าต้องการเงินอย่างมหาศาล เพียงเพื่อจะนำไปทำนุบำรุงกองทัพใน การปราบปรามกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่า รวมทั้งการร่างรัฐธรรมนูญในขณะนี้ก็ยังคงมีปัญหาเพราะอำนาจของรัฐบาลพม่ายังคงมีอยู่อย่างมากมาโดยเฉพาะทหารยังคงมีบทบาทเป็นแกนนำของประเทศ แม้ว่าจะแสดงออกมาก็ให้ชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญก็ตาม

ประกอบกับการที่เวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนทำให้เหลือประเทศในภูมิภาคนี้อีก 3 ประเทศคือ ลาว กัมพูชา และ พม่า โดยที่ ลาว และ กัมพูชานั้น เดิมประเทศภาคีสมาชิกต้องการให้ลาวและกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกก่อนในปี พ.ศ.2540 แต่กรณีของพม่าให้รอไว้ก่อนภายในปี พ.ศ. 2543 ทั้งนี้เพื่อให้พม่าต้องปรับปรุงตัวเองให้มีคุณสมบัติพร้อมเป็นที่ยอมรับของนานาชาติและอาเซียน แต่ในการประชุมสมัชชาพิเศษของรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่กรุง กัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2540 ที่ผ่านมาก็ประชุมได้มีความเห็นให้รับทั้ง สามประเทศรวมทั้งพม่าเข้า

¹ ในปี 2537 ซึ่งเป็นปีแห่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ด้านนโยบายการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับชนกลุ่มน้อย ซึ่งเริ่มดำเนินงานนโยบายมาตั้งแต่ปี 2533 ตามนโยบายใหม่ของทางรัฐบาลคือ ยอมให้ชนกลุ่มน้อยที่ลงนามในข้อตกลงหยุดยิงกับรัฐบาลสามารถรักษากองกำลังของตนพร้อมอาวุธไว้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องขมวดอาวุธแต่ประการใดทั้งนี้เพื่อจะได้ป้องกันตนเองได้ข้อนี้ก็จะเห็นได้ว่าแตกต่างไปจากนโยบายการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเดิมที่เน้นการปราบปรามชนกลุ่มน้อยเป็นสำคัญ วิธีนี้สามารถทำให้ชนกลุ่มน้อยถึง 15 กลุ่มหันมาทำข้อตกลงหยุดยิงกับรัฐบาลทหารพม่า คงมีเพียงกลุ่มคะยาห์ หรือ สหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติ และกลุ่มที่แตกออกมาจากขุนสาเท่านั้นที่ยังจับอาวุธต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่าอยู่ (พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ : 2541 น.117)

เป็นสมาชิกพร้อมกันแต่ปัญหาการเมืองภายในของกัมพูชา จากการยึดอำนาจของนายฮุนเซ็น นายกรัฐมนตรีคนที่ 2 จากสมเด็จพระนโรดมมรณฤทธิ นายกรัฐมนตรีคนที่ 1 จนเกิดการสู้รบกัน ขึ้น ทำให้กัมพูชาไม่สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาเซียนได้ และอาเซียนได้เลื่อนการรับกัมพูชา ออกไปก่อน ขณะที่พม่าและลาวได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอย่างสมบูรณ์แล้วในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ.2540 จะเห็นได้ว่าปัจจัยภายนอกส่งผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคมในพม่า และใน ขณะเดียวกันปัจจัยภายในประเทศพม่าก็ได้ส่งผลต่อประเทศต่าง ๆ ที่ต้องติดต่อสัมพันธ์กับพม่า

นอกจากนี้การที่อาเซียนรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก(ปัจจัยภายในกลุ่มอาเซียน)โดยไม่พึง เสี่ยงคัดค้านจากประเทศตะวันตก(ปัจจัยภายนอกกลุ่มอาเซียน) ส่งผลให้อาเซียนมีภาพลักษณ์ที่ไม่ ดีในสายตาตะวันตกนั้นคือ ทำให้อาเซียนถูกมองว่าสนับสนุนระบอบเผด็จการ ส่งเสริมการละเมิด สิทธิมนุษยชนและมองเห็นหรือให้ความสำคัญกับด้านอื่น โดยเฉพาะในด้านผลประโยชน์มากกว่า รวมทั้งความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาเซียนกับยุโรปอาจจะต้องมีการกระทบกระทั่งกันขึ้นและความ ร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ กับตะวันตกอาจจะกระทบกระเทือนได้ เพราะการรับประเทศที่ ชาติตะวันตกไม่ให้การยอมรับเข้ามาเป็นสมาชิกนั่นเอง

2.1.2 แนวความคิดภูมิภาคนิยมหรือความร่วมมือส่วนภูมิภาค (Regionalism or Regional Cooperation)

แนวความคิดภูมิภาคนิยมนี้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดการรวมกลุ่ม (Integration Approach) โดยที่แนวความคิดการรวมกลุ่มนั้น มีลักษณะที่พยายามกระชับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้นในบรรดาประชาชนที่อยู่คนละประเทศ และเป็นการดำเนินการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, เอกสารการสอนวิชา "ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ หนวยที่ 2 , 2529 น.78)

Integration Approach คือ การรวมกลุ่มย่อยๆ ในระบบให้เป็นส่วนใหญ่ส่วนเดียวและมีการพึ่งพาอาศัยระหว่างส่วนต่างๆ ในระบบถ้าพิจารณาในระดับชาติก็เป็น National Integration คือ การส่งเสริมความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันในระหว่างประชาชนประเทศเดียวกัน ระหว่าง ประชาชนและรัฐบาล ถ้าพิจารณาการรวมกลุ่มระดับภูมิภาค หรือ Regional Integration ก็คือ การ ส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่าง ๆระหว่างประเทศ ของประเทศในภูมิภาคเดียวกัน (James E. Dougherty and Robert L. Pfaltzgraff, 1981) และถ้าเป็นการรวมกลุ่มระหว่างประเทศ (International Integration) ก็หมายถึงการรวมกลุ่มระหว่างประเทศต่างๆ ที่มักจะอยู่ภายในภูมิภาคเดียวกัน

เนื่องจากแนวความคิดการรวมกลุ่มภูมิภาคนิยมได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดการรวมกลุ่มระหว่างประเทศจึงขอกกล่าวถึง แนวคิดการรวมกลุ่มระหว่างประเทศให้เป็นที่เข้าใจโดยย่อ ดังนี้

การรวมกลุ่มประเทศนักวิชาการได้เสนอข้อสรุปหรือแนวทางไว้ 3 แนวทางคือ

1. แนวทางสหพันธนิยม (Federalism) แนวทางสหพันธนิยมสนใจการรวมกลุ่มของรัฐโดยวิธีการรวมกลุ่มในแง่กฎหมายอย่างเป็นทางการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การรวมกลุ่มประเทศควรเริ่มจากการรวมตัวเป็นทางการก่อน หลังจากนั้นคนในแต่ละประเทศที่เข้ามารวมกันก็จะปรับตัวเข้าหากันได้เอง อย่างไรก็ดี นักสหพันธนิยมมิได้เชื่อว่าวิธีการนี้จะรวมประเทศใดก็ได้ ประเทศที่มาวมกันจะต้องประกอบด้วยคนซึ่งมีลักษณะร่วมกันบางอย่าง เช่น มีวัฒนธรรม ภาษา ร่วมกัน หรืออยู่ใกล้ชิดกันทางภูมิศาสตร์ด้วย

2. แนวทางภารกิจนิยม (Functionalism)

แนวทางภารกิจนิยมจะเน้นการให้รัฐมีการร่วมมือในภารกิจบางอย่าง เมื่อมีการร่วมมือกันในด้านนี้แล้วต่อไปก็สามารถรวมกลุ่มประเทศในทางการเมืองได้

เดวิด มิทรานี (David Mitrany) ซึ่งเสนอแนวความคิดเมื่อปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่า สงครามโลกทำให้เกิดความต้องการระบบระหว่างประเทศใหม่เพื่อแทนที่ระบบเก่า ทั้งนี้เพราะระบบระหว่างประเทศเก่าต้องประสบปัญหา เนื่องจากพลังของชาตินิยม และลัทธิอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน มิทรานีจึงเสนอวิธีแก้ไขคือ ใช้การดำเนินการข้ามขอบเขตพรมแดนของรัฐ โดยที่รัฐยินยอมปล่อยมือจากอำนาจบริหารบางเรื่องซึ่งเป็นเรื่องที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ มิทรานี เห็นว่าสันติภาพของโลกจะมีโอกาสเป็นไปได้ขึ้นโดยจัดให้มีกิจกรรมระหว่างประเทศ(หรือภารกิจระหว่างประเทศ) เพื่อสนองความต้องการพื้นฐานบางอย่าง เขาชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือในสาขาหนึ่งจะช่วยส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันในสาขาอื่นด้วย และการร่วมมือกันนี้ จะเริ่มจากด้านเศรษฐกิจและสังคมก่อน เมื่อมีองค์การที่ปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น องค์การเหล่านี้จะกลายเป็นองค์การที่มีอำนาจทางการเมืองในที่สุด (David Mitrany, 1946)

เอิร์นสท์ ฮาส (Ernst Haas) ได้สรุปว่าแก่นแท้ของภารกิจนิยม คือ การตัดสินใจทางเศรษฐกิจอย่างค่อยเป็นค่อยไปนั้น ย่อมมีความหมายมากกว่าการตัดสินใจทางการเมือง คือการตัดสินใจร่วมกันโดยมุ่งสวัสดิการทางเศรษฐกิจย่อมมีความสำคัญมากกว่าความผูกพันทางอุดมการณ์ และต่อพันธะทางเศรษฐกิจที่ขยายข้ามขอบเขตพรมแดนของรัฐ ซึ่งจะขยายตัวไปสู่กิจกรรมอื่นๆ อีก (Ernst Haas, 1973)

3. แนวทางการสื่อสารและการคมนาคม

การรวมกลุ่มต้องเกิดจากการเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศซึ่งไม่คิดจะทำสงครามระหว่างกันอีกแล้ว แต่มีความรู้สึกร่วมกันอย่างแน่นแฟ้น ในบรรดาประเทศเหล่านี้ การติดต่อระหว่างกลุ่มต่างๆ ข้ามพรมแดนประเทศจะเป็นตัวชี้ระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

Karl W. Deutsch ได้กล่าวถึงการรวมกลุ่มว่า หมายถึง การสร้างประชาคมที่มีความมั่นคง (Security Community) โดยการทำให้ผู้ที่อยู่ในประชาคมมีความรู้สึกว่าจะอยู่ในประชาคมเดียวกัน และประชาคมนี้ประกอบด้วยสถาบันต่างๆ ที่ปฏิบัติต่อกันมานาน ประเพณีเหล่านี้มีทั้งประเพณีที่ทางการกำหนดขึ้นและที่ประชาคมยึดถือปฏิบัติต่อเนื่องกันมานาน สถาบันและประเพณีปฏิบัติเหล่านี้จะต้องแข็งแรงและครอบคลุมขอบเขตกว้างขวางพอที่จะควบคุมให้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มสมาชิกเป็นไปอย่างสันติและมีลักษณะแน่นอนในช่วงเวลาที่นานพอสมควร โดยจะเน้นการติดต่อสื่อสารคมนาคม (Communication) ภายในกลุ่ม (National transactions) มากกว่าระดับนานาชาติ (International transactions) (Karl W. Deutsch, 1953.)

สำหรับนักทฤษฎีภูมิภาคนิยมที่สำคัญ ๆ อาทิเช่น

Bruce M. Russett ได้กล่าวว่า คำว่าภูมิภาค อาจตีความหมายได้ทั้งในทางภูมิศาสตร์และทางการเมือง ในทางภูมิศาสตร์นั้น หมายถึง เขตดินแดนที่ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ลักษณะการทำมาหากิน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกันในภูมิภาคเดียวกัน ส่วนความหมายของภูมิภาคในทางการเมืองนั้น มีความหมายที่กว้างออกไปกว่าทางภูมิศาสตร์ นักรัฐศาสตร์มีความเห็นเกี่ยวกับความหมายของภูมิภาคซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ ภูมิภาค หมายถึง เขตที่มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่คล้ายคลึง ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ผู้ที่อยู่ในภูมิภาคมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่ภายใต้การบริหารหน่วยเดียวกัน เป็นดินแดนที่ถูกกำหนดขึ้นเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในบางครั้งบางคราว เป็นดินแดนที่มีปัจจัยหลายอย่างคล้ายคลึงกันมากพอที่จะให้ภูมิภาคนั้นรวมกันเป็นระบบได้ เป็นต้นว่า ค่านิยม ความเชื่อ และโครงสร้างทางสังคมคล้ายกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กัน เป็นดินแดนที่อยู่ใกล้เคียงกัน (Bruce M. Russett, 1975)

George Liska เป็นนักทฤษฎีภูมิภาคนิยมที่กล่าวว่า การที่ประเทศต่างๆ รวมกลุ่มกันนั้น ย่อมหมายความว่าประเทศเหล่านี้ยอมเสียอธิปไตยบางส่วนไป ถ้าถือกันว่าอธิปไตยคือ จำนวนสิทธิและเอกสิทธิ์ที่แท้จริงที่รัฐทุกรัฐมีอยู่เท่าเทียมกันโดยอัตโนมัติ ก็หมายความว่าอธิปไตย หมายถึง อิสรภาพโดยสมบูรณ์ที่จะจัดการกับสันติภาพและสงครามอย่างไรก็ได้ อธิปไตยจึงเป็นสัญลักษณ์ของการรวมอำนาจ และถ้าอธิปไตยหมายถึง จำนวนสิทธิและข้อกฎหมายที่มีมากน้อยต่างกันและแปรเปลี่ยนได้ เมื่อเป็นดังนี้ก็ย่อมหมายความว่า อธิปไตยแบ่งแยกได้ เราจึงสามารถแบ่งแยก

อธิปไตยของรัฐไปให้องค์การระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่คุ้มครองรัฐโดยส่วนรวมได้ (George Liska, 1957)

Donald J. Puchala ได้กล่าวถึง การรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคว่าการรวมกลุ่มระดับภูมิภาคหมายถึง การค่อยๆ ลดอำนาจอธิปไตยและเอกราชต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความสงบประณีประนอมกัน เมื่อมีการลดอำนาจอธิปไตยและเอกราชของรัฐแล้ว จะมีหน่วยที่มีอำนาจสิทธิขาดเหนือทุกประเทศในภูมิภาคนั้นเกิดขึ้นมาแทน นอกจากนี้การรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคนั้นเป็นสภาพการณ์ที่ประชาชนในประเทศและชนชั้นผู้นำของประเทศต่างๆ ในกลุ่มย่อยๆ ปรับตัวให้มีค่านิยมมีนโยบายและภาพพจน์ร่วมกันอีกด้วย (Donald J. Puchala, 1968)

Louis J. Cantori และ Steven L. Spiegel นักทฤษฎีภูมิภาคนิยมอีก สองท่านที่มีแนวความคิดพอจะสรุปได้ว่า โลกเรานั้นเปรียบเสมือนระบบระหว่างประเทศระบบเดียวที่ประกอบด้วยระบบรอง หรือระบบภูมิภาค และในแต่ละระบบภูมิภาคก็จะประกอบด้วยรัฐชาติหรือประเทศต่างๆ ดังนั้นการที่จะศึกษาการเมืองระหว่างประเทศจึงเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งระบบกับระบบรอง ตามทฤษฎีของ Cantori และ Spiegel ระบบภูมิภาคนั้นประกอบด้วยรัฐเพียงรัฐเดียวหรือมากกว่าสองรัฐขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์ติดต่อกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน มีสำนึกร่วมกัน มีความผูกพันกันทางเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม สังคม และประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ Cantori และ Spiegel ยังกำหนด 4 ตัวแปรสำคัญที่เป็นเครื่องกำหนดระบบภูมิภาค ดังนี้ (Louis J. Cantori and Steven L. Spiegel, 1987 p.5-6)

1. ระดับของการร่วมมือกัน หมายถึง ระดับของการร่วมมือกันทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการจัดองค์กร โดยพิจารณาว่า มีมากน้อยเพียงใด อย่างเช่น การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ จะพิจารณาจากการแจกจ่าย และการแลกเปลี่ยนผลผลิตทางเศรษฐกิจ ลักษณะของการค้าระหว่างกันว่าเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

2. ระดับการติดต่อสื่อสาร หมายถึง การติดต่อส่วนตัวอาจจะเป็นทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรเลข เป็นต้น

3. ระดับอำนาจ หมายถึง ความสามารถของรัฐชาติหนึ่งๆ ในการโน้มน้าวให้รัฐชาติอีกรัฐชาติหนึ่งมีนโยบายที่สอดคล้องกับตน

4. โครงสร้างของความสัมพันธ์ หมายถึง การที่รัฐชาติจะมารวมกันได้นั้นจะต้องรู้ว่ารัฐชาติใดบ้างที่จะมารวมกัน และอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐชาติต่างๆ มาร่วมมือกัน และมีเครื่องมือใดที่จะช่วยให้ความร่วมมือกันบรรลุผลตามที่มีการคาดหวัง

จากแนวความคิดในเรื่อง ภูมิภาคนิยม ของนักทฤษฎีต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าแนวความคิดของ Puchala ที่เน้นให้มีการจัดตั้งองค์กรเหนือชาติที่มีอำนาจสิทธิขาดเหนือทุก

รัฐในภูมิภาคและ ทำหน้าที่ควบคุมนโยบายต่างๆ ของสมาชิกภายในกลุ่มนั้นเป็นแนวความคิดที่ไม่สามารถนำมาใช้ในกรณีของอาเซียนได้ ทั้งนี้เพราะอาเซียนไม่มีความต้องการจัดตั้งองค์กรในลักษณะเช่นว่านั้น อีกทั้งประเทศสมาชิกของอาเซียนเองยังมีความมั่นคงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ไม่เพียงพอที่จะสร้างองค์กรเหนือชาติขึ้นมา

ส่วนแนวความคิดของ Cantori และ Spiegel ได้มองภูมิภาคเป็นเสมือนระบบรองระบบหนึ่งของโลก และระบบรองแต่ละระบบย่อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะที่มีภูมิศาสตร์ใกล้เคียงกัน ดังนั้นระบบรองนี้ย่อมได้รับผลกระทบจากระบบแทรกซ้อนจากภายนอกซึ่งมีอิทธิพลต่อระบบรองทั้งหลาย แนวความคิดนี้ก็สามารถนำมาใช้ได้กับกรณีของอาเซียนเพราะปัจจัยภายนอกย่อมมีอิทธิพลต่อปัจจัยภายในกลุ่ม และอาเซียนก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะเกี่ยวข้องกับภายนอกได้ เพราะประเทศสมาชิกของอาเซียนยังต้องมีการพึ่งพาประเทศนอกกลุ่มแต่ในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะลดการพึ่งพานี้ลง และหันมาพึ่งพาซึ่งกันและกันเองระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น

สิดา สอนศรี ได้กล่าวถึงระบบการรวมกลุ่มว่ามี 3 ระบบคือ

1. Cooperation System เป็นการรวมกลุ่มขององค์การระหว่างประเทศหรือองค์การต่อองค์การเป็นสำคัญ การรวมกลุ่มระดับนี้เป็นการรวมกลุ่มที่สมาชิกมีความสำนึกของการรวมกลุ่มในอันที่จะหวังประโยชน์ร่วมกัน โดยพิจารณาสภาพการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ประเทศมารวมกัน (Yalem, Ronald J., 1993 p.213-218) การรวมตัวในระดับนี้สมาชิกไม่มีการมอบอำนาจอธิปไตยให้กับองค์การส่วนกลาง แต่ละชาติใช้อำนาจอธิปไตยของตัวเอง มติที่ลงคะแนนเสียงใช้มติเอกฉันท์ประเทศใดจะรับไปปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติก็ได้ เสี่ยงส่วนใหญ่จึงไม่ผูกมัดสมาชิก

2. Community System เป็นระบบการรวมกลุ่มที่มีองค์กรเหนือชาติ (Supra-national) ควบคุมนโยบายต่างๆ ของกลุ่ม องค์กรเหนือชาตินี้ดูแลผลประโยชน์ของชาติในกลุ่ม วิธีการนี้ใช้กับการรวมกลุ่มของประชาคมยุโรป ซึ่งมีคณะกรรมการ รัฐสภายุโรปและคณะมนตรีเป็นองค์กรเหนือชาติที่คุมองค์การอยู่ โดยที่รัฐแต่ละรัฐได้มอบอำนาจอธิปไตยบางส่วนให้องค์การเหนือชาติเป็นผู้กระทำและมีสิทธิจะลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม มีการแบ่งอธิปไตยอย่างเด่นชัดมาก การลงคะแนนเสียงใช้เสียงส่วนใหญ่ของประเทศเป็นหลัก และประเทศที่ไม่เห็นด้วยจำเป็นต้องปฏิบัติตามด้วย (Hodges, Michael. 1972 p.211-216.)

3. Federal System คือ ระบบการรวมกลุ่มที่แต่ละประเทศในกลุ่มจะยอมมอบอำนาจอธิปไตยทั้งหมดให้รัฐบาลกลางเป็นผู้กระทำ การลงคะแนนเสียงใช้เสียงส่วนใหญ่ รัฐบาลกลางเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของรัฐทุกรัฐ แต่ละรัฐมีอำนาจของตัวเองเท่าที่รัฐบาลมอบให้ ไม่มีตัวแทนแต่ละรัฐ ตัวอย่างก็คือการรวมตัวของสหรัฐอเมริกา

เมื่อพิจารณาการรวมกลุ่มของอาเซียนตามทฤษฎีการรวมกลุ่มที่สี่ดา สอนศรีได้นำเสนอ จะเห็นว่าการรวมกลุ่มของอาเซียนจะอยู่ในกลุ่มที่ 1 คือ Cooperation System เพราะจะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มของอาเซียนนั้นวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การส่งเสริมความร่วมมือเพื่อความเท่าเทียมกัน และความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในภูมิภาค เป็นการมุ่งหวังผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น โดยที่ไม่มีการมอบอำนาจอธิปไตยให้กับองค์กรส่วนกลาง แต่ละประเทศยังคงมีอำนาจอธิปไตยของตนเองอยู่

สี่ดา สอนศรีจึงได้เสนอแนวความคิดที่สามารถนำมาใช้กับกลุ่มอาเซียนดังนี้

1. พยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์กับประเทศภายนอกทั้งกับมหาอำนาจและไม่ใช่มหาอำนาจที่โดยการสัมพันธ์แบบหลายฝ่าย (Multilateral Approach)
2. ส่งเสริมข้อตกลงการค้าในระดับสินค้าขั้นมูลฐาน การมีเสรีภาพทางการค้า และในสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อจะได้มีการแลกเปลี่ยนสินค้าขั้นมูลฐานระหว่างกัน
3. พยายามให้มีความมั่นคงและเสถียรภาพภายในโดยการมีข้อตกลงสนธิสัญญาต่างๆ ร่วมกัน
4. ควรมีการพึ่งพาอาศัยกันทางด้านเศรษฐกิจภายในในกลุ่มเพื่อใช้เป็นอำนาจต่อรองกับประเทศภายนอกกลุ่ม โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ
5. พยายามวางนโยบายไม่พึ่งพิงทางเศรษฐกิจต่อประเทศพัฒนาแล้วโดยลดการพึ่งพิงลงทีละน้อย แต่จะกระทำได้ต่อเมื่อกลุ่มนี้มีนโยบายร่วมกันต่อประเทศภายนอก
6. พยายามสร้างกฎเกณฑ์หรือกฎหมายต่างๆ ภายในประเทศหรือภายในกลุ่มควบคุมบรรษัทข้ามชาติซึ่งมีบทบาทสำคัญในกลุ่มอาเซียนเพื่อนำผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมาสู่ชาติหรือสู่กลุ่มให้มากที่สุด
7. พยายามเจรจาข้อพิพาทด้วยสันติวิธีมากกว่าที่จะใช้กำลัง
8. พยายามให้สถานการณ์ภายในกลุ่มมีความสงบและเสถียรภาพก่อนที่จะพยายามร่วมมือกันทางนโยบายเศรษฐกิจ
9. พยายามวางตัวเป็นกลางและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับภายนอกทั้งมหาอำนาจและประเทศอื่นๆ มากเกินไปแม้ความช่วยเหลือของประเทศเหล่านี้จะมีมากก็ตาม
10. ควรจำกัดสมาชิกในกลุ่มให้อยู่ในเขตภูมิศาสตร์เดียวกันเพื่อสะดวกในการติดต่อ การเจรจาและการพัฒนาของกลุ่ม นอกจากนี้ค่านิยมของประเทศในกลุ่มที่อยู่ในเขตเดียวกันจะประสานกันได้ดีกว่าประเทศที่อยู่นอกเขต การเจรจาหรือผลประโยชน์ของกลุ่มในเขตเดียวกันจะมีร่วมกันมากกว่า(สี่ดา สอนศรี, เอกสารทางวิชาการหมายเลข 34,2529.)

การพิจารณาแนวความคิดและทฤษฎีการรวมกลุ่มและภูมิภาค : กรณีอาเซียน

ในอดีตกลุ่มประเทศอาเซียนถือว่าเป็นกลุ่มประเทศกำลังพัฒนายกเว้นสิงคโปร์และบรูไน จึงไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะนำเอาความคิดของตะวันตกมาใช้ทั้งหมด การที่กลุ่มอาเซียนจะนำเอาแนวความคิดของ Deutsch เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร มาใช้เพื่อวัตถุประสงค์รวมกลุ่มหรือเพื่อสร้างความร่วมมือกันยังไม่เพียงพอ เนื่องจากประเทศในกลุ่มนี้มีการติดต่อใกล้ชิดกันมากอยู่แล้ว โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจ แต่ควรจะเน้นการติดต่อกับภายนอกมากกว่า เนื่องจากประเทศด้อยพัฒนาโดยธรรมชาติแล้วจะต้องพึ่งพามหาอำนาจภายนอกอยู่แล้ว แต่นั่นก็ได้หมายความว่า การติดต่อกับมหาอำนาจภายนอกมากจะทำให้เกิดการรวมกลุ่มกับภายนอกมาก การรวมกลุ่มของกลุ่มอาเซียนเป็นลักษณะพิเศษที่เป็นการบังคับการรวมกลุ่มให้เข้าไปอยู่ในกระบวนการทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศพัฒนาแล้ว เราต้องพิจารณาการติดต่อสื่อสารคนละวิธีการกับของทางยุโรปตะวันตก อาเซียนได้พยายามที่จะเอาชนะการขาดการติดต่อสื่อสารทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมโดยการค้นหาและแสวงหา ลักษณะการติดต่อสื่อสารกับประเทศนานาชาติภายนอกกลุ่มให้เข้ามาภายในกลุ่ม โดยจะเห็นได้ เช่น การประชุมร่วมระหว่างอาเซียนกับ สหภาพยุโรป โดยเรียกการประชุมที่มีขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 2-4 มีนาคม พ.ศ. 2539 ที่กรุงเทพฯ ว่าการประชุมสุดยอดเอเชีย-ยุโรป หรือ ASEM (Asia-Europe Meeting) เป็นต้น ปัญหาก็คือว่าการติดต่อสื่อสารในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นเพียงการพบปะกันชั่วคราว หรือว่ามีการดำเนินการสานต่อ ลงลึก ใดๆหรือไม่เท่านั้นเอง

ส่วนแนวความคิดของ Deutsch ในเรื่อง ประชาคมความมั่นคง (Security Community) ซึ่งเป็นชุมชนทางการเมืองนั้น Deutsch ได้พยายามจะจัดภาวะสงครามระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่มยุโรปหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การจะจัดข้อขัดแย้งระหว่างเขตแดนของกลุ่มนี้ เป็นสภาพการณ์คนละอย่างกับการรวมกลุ่มของอาเซียน ดังนั้น การจะพัฒนา Security Community ขึ้นมาในกลุ่มอาเซียนก็สามารถจะทำได้แต่เพียงบางส่วนไม่ใช่ทั้งหมด องค์การจะต้องให้อำนาจแก่สมาชิกในกลุ่มตัดสินใจหรือเลือกนโยบายของชาติบ้าง จะยอมให้อำนาจอธิปไตย ทั้งหมดคงเป็นไปได้ยากยิ่ง ที่จะทำได้เป็นประชาคมที่มั่นคงนั้นก็อาจจะสำรวจข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในกลุ่มและการจัดข้อพิพาทในกลุ่มนั้นทำอย่างไร เช่น ปัญหาความขัดแย้งตามแนวพรมแดนของประเทศสมาชิกที่จะต้องมีการกระทบกระทั่งกันอยู่บ้าง เพราะฉะนั้นแนวความคิด Security Community สำหรับกลุ่มอาเซียนจึงควรเป็นไปในรูปของการเจรจาเพื่อที่จะแก้ปัญหาภายในกลุ่มอย่างสันติวิธีมากกว่า

สำหรับแนวความคิดของพวก Functionalism ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ให้ความร่วมมือทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง และองค์การปฏิบัติตามที่ต่างๆได้ถูกต้อง โดยมุ่งให้ความสนใจที่ความสัมพันธ์ในกลุ่ม ถ้ามีสันติสุขในกลุ่มจะนำไปสู่ความร่วมมือในด้านอื่นๆด้วย เมื่อพิจารณา

กรณีอาเซียน จะเห็นว่าความร่วมมือในด้านหน้าที่ต่างๆ โดยส่วนรวมนั้นจะจำกัด และถ้ามีกรณีพิพาท ถกเถียงกัน ส่วนใหญ่แล้วแต่แต่ละประเทศไม่ได้เข้าแทรกแซงเป้าหมายและเอกลักษณ์ของประเทศในกลุ่ม เมื่อมีข้อขัดแย้งกันก็จะจัดข้อขัดแย้งโดยใช้นโยบายของแต่ละประเทศเอง องค์การไม่ได้มีหน้าที่ในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง จึงทำให้อาเซียนไม่ได้มีอำนาจเหนือชาติ (Supra-national) ที่แต่ละชาติมอบอำนาจอธิปไตยให้เหมือนกับสหภาพยุโรป อาเซียนเป็นเพียงองค์การความร่วมมือส่วนภูมิภาคระหว่างสมาชิกที่มีความเท่าเทียมกันเท่านั้น (สีดา สอนศรี, "แนวคิดทฤษฎีการรวมกลุ่มและภูมิภาคนิยม" เอกสารทางวิชาการ หมายเลข 8 ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มกราคม 2527)

นอกจากทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้นยังมีแนวคิดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ คือ

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์หรือภาพลักษณ์แห่งชาติ (Image or National Image Concept)

แนวความคิดนี้เป็นแนวคิดแนวทางจิตวิทยาของ Robert Jervis² (Robert Jervis, 1970) โดยได้เรียกแนวคิดนี้ว่าแนวคิด ภาพลักษณ์ (Image) หรือภาพลักษณ์ของชาติ (National Image) แนวทางนี้มีประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่า คนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม มีภาพลักษณ์หรือจินตภาพของตนเกี่ยวกับคนในชาติอื่นหรือสังคมอื่น จินตภาพนี้อาจเกิดจากทัศนคติที่เคยมีมาแต่เดิมเกี่ยวกับชาติอื่นหรือคนชาติอื่นตามที่รับรู้โดยระบบการศึกษา เรื่องเล่าสู่กันต่อๆมา สื่อมวลชน หรืออาจเกิดจากการปลุกกระดม การโฆษณาชวนเชื่อ และกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมเป็นต้น

ภาพลักษณ์เหล่านี้มีมากมายหลายประการ เพราะนอกจากจะมีภาพลักษณ์เกี่ยวกับคนชาติอื่นแล้วยังมีภาพลักษณ์เกี่ยวกับผู้นำของชาติอื่นด้วย ภาพลักษณ์ที่บุคคลมีต่อชาติอื่นหรือพฤติกรรมของชาติอื่นย่อมมีผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายของประเทศด้วย เช่น การที่ผู้กำหนดนโยบายของประเทศมีภาพลักษณ์ไม่ดีเกี่ยวกับอีกชาติหนึ่ง เช่น เห็นว่าคนชาตินั้นเป็นคนที่ไม่น่าไว้วางใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็มักจะทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่าง 2 ประเทศมิได้เป็นไปโดยราบรื่นเท่าที่ควร

² Robert Jervis ได้เขียนหนังสือ ชื่อ *The Logic of Images in International Relations*. New Jersey : Princeton University Press, 1970. โดยมุ่งพิจารณาที่ผลกระทบจากเหตุการณ์ภายนอกที่มีต่อภาพลักษณ์ของผู้ตัดสินใจ ดูรายละเอียดได้ใน พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, 2536 น.20.

ในเรื่องของภาพลักษณ์ได้มีผู้ศึกษาและให้ข้อสรุปต่างๆดังต่อไปนี้

1. ความแตกแยกในสังคมก่อให้เกิดความหวาดระแวงสงสัยและความเป็นอริระหว่างประชาชน และอาจก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจหรือเกลียดกลัวคนต่างชาติ (Xenophobia) สำหรับไทยกับพม่าในอดีตกเคยสู้รบกันมาก่อน พม่ารุกรานกรุงศรีอยุธยา สร้างความโกรธแค้นให้กับคนไทยเป็นอย่างมาก จึงทำให้คนไทยมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีกับประเทศพม่ามาโดยตลอดทำนองเดียวกับพม่าก็มีความหวาดระแวงคนต่างชาติ เพราะเคยตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษมากกว่า 100 ปี เป็นต้น
2. สังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นภายใน ประชาชนมีความเชื่อมั่นในสังคม และรักสังคมมักจะมีแนวโน้มที่เป็นมิตรกับสังคมอื่น
3. การยอมรับบุคคลที่แตกต่างกับตนเข้าร่วมกลุ่มสังคมอย่างเปิดเผย ย่อมมีผลต่อการยอมรับของชาติอื่นในกรณีความร่วมมือระหว่างประเทศ การที่อาเซียนได้รับเวียดนามที่ถือเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ประเทศแรกเข้ามา และการที่กัมพูชาและลาวได้ยื่นใบสมัครแล้วนั้น ทำให้เหลือพม่าเพียงประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะอยู่นอกกลุ่มนี้จึงส่งผลให้พม่าต้องตัดสินใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกด้วย
4. ภาพลักษณ์ในเชิงลบ คือ มีลักษณะคุกคามก้าวร้าวที่อาจเกิดขึ้นหากบุคคลที่มีภาพลักษณ์นั้นไม่ได้ข้อมูลที่ต้องการ หรือเป็นบุคคลที่มีลักษณะก้าวร้าวโดยส่วนตัว

นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของแต่ละคนจะแตกต่างกันไปตามระบบการรับรู้ (Perception) และสภาพแวดล้อม (Environment) ที่แตกต่างกัน เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจ โดยเห็นว่าภาพลักษณ์ของชาติอื่นอาจจะเป็นภาพจริง หรือเป็นภาพที่บิดเบือนจากความเป็นจริง เนื่องจากบุคคลมักจะเลือกรับรู้ แต่บางเรื่องที่ชอบและคุ้นเคยเท่านั้น Kenneth E. Boulding เป็นนักวิชาการผู้หนึ่งเห็นว่า ผู้ตัดสินใจมักจะกระทำการโดยที่ขึ้นอยู่กับภาพลักษณ์ ที่เขามีต่อสถานการณ์มากกว่าการยึดถือสภาพที่เป็นจริง และมีการชี้ให้เห็นว่า ระบบความเชื่อมีบทบาทอย่างสำคัญต่อกระบวนการรับรู้ (Cognitive Process) (Kenneth E. Boulding, 1956.)

และเมื่อกล่าวถึงเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างระบบความเชื่อ การรับรู้ และการตัดสินใจแล้ว ก็ได้เกิดความกังวลกันขึ้นกับปัญหาภาพลักษณ์ของชาติ อันมีลักษณะที่ตายตัวไม่ยืดหยุ่น เพราะสิ่งที่กล่าวนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งแฝงอยู่ในพฤติกรรมการเมืองระหว่างประเทศ (พันธุ์สุริย์ อดาว์ลย์, 2536)

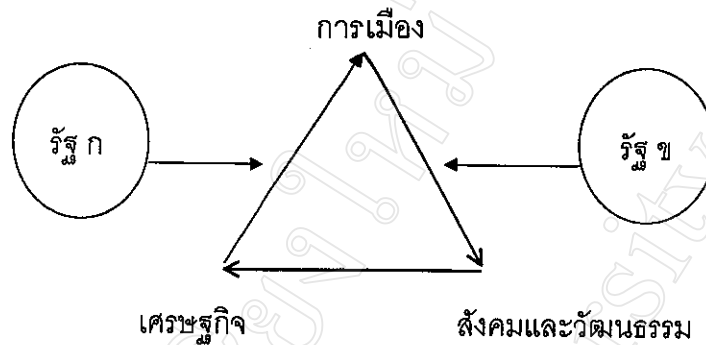
ภาพลักษณ์นั้นมี 2 ลักษณะ คือ "ภาพลักษณ์เปิด" (Open Image) และ "ภาพลักษณ์ปิด" (Closed Image) ซึ่งมีความแตกต่างกันหลายประการ ลักษณะของภาพลักษณ์เปิดคือมีการ

เปิดกว้างทางแนวความคิดและกระบวนการรับรู้ การพิจารณาเรื่องราวต่างๆ มีลักษณะของความยืดหยุ่น (flexible) ยอมรับรู้และปรับตัวเข้ากับข้อมูลข่าวสาร และสภาวะแวดล้อมใหม่ๆ มีมุมมองที่เปิดกว้างและเป็นการมองออกไปนอกตัว (outward looking) นอกจากนี้ การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ก็เป็นการตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ในระยะยาว (long-term interest) ส่วนลักษณะของภาพลักษณ์ปิดนั้นกลับมีลักษณะตรงกันข้ามกับภาพลักษณ์เปิด กล่าวคือ ปิดกั้นทางด้านแนวความคิด และกระบวนการรับรู้ การพิจารณาเรื่องราวต่างๆ มีลักษณะจำกัดและตายตัว (rigid) ไม่ยอมรับรู้ทั้งยังต่อต้านข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ มีมุมมองที่คับแคบและเป็นการมองเข้าหาตัวเอง (inward looking) การตัดสินใจดำเนินการใดๆ จะคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ในระยะสั้น (short-term interest) เท่านั้น (เชิดชาย จันทรเทศ, 2538 : อ้างจาก William D.Coplin, 1980 p.141-144)

เมื่อกล่าวถึงในเรื่องของภาพลักษณ์แล้ว ในกรณีของการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า นั้นได้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของอาเซียน เนื่องจากว่าอาเซียนนั้นแต่เดิมถูกมองว่าเป็นองค์การความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการปกครองของประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นประชาธิปไตย แต่พม่า นั้นแต่เดิมถูกมองว่าเป็นประเทศที่มีการปกครองที่แตกต่างจากประเทศสมาชิกอื่นๆ และมีปัญหาด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาเองไม่พอใจ และได้ลงโทษพม่า ด้วยการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจมาก่อนแล้ว สหรัฐฯ เองนั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอาเซียนและต้องการค้าขายกับอาเซียนแต่ไม่ต้องการค้าขายกับพม่า ดังนั้นการรับพม่าที่มีภาพลักษณ์ในทางลบเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนแล้วก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า อาเซียนก็จะมีภาพลักษณ์ในทางลบตามไปด้วย

นอกจากนั้นในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนใกล้ชิดติดกันแล้วเราจะมองเพียงมิติใดมิติหนึ่งในการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศนั้นไม่ได้ แต่จะต้องมองให้ครบทั้ง 3 มิติ คือ มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านการเมือง และมิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรมควบคู่กันไป เพราะมิติทั้ง 3 ด้านนี้ล้วนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา ซึ่งสามารถแสดงออกเป็นรูปได้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ของมิติทั้ง 3 ด้าน ซึ่งทั้ง 3 ด้านล้วนส่งผลต่อผลประโยชน์ของชาติทั้งหมดด้วย

โดยที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ใกล้กับประเทศพม่ามากที่สุดเพราะมีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่ายาวถึง 2,401 กิโลเมตร และจะเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลพม่ามากที่สุด รวมทั้งการรับภาระปัญหาต่างๆ ภายในประเทศพม่า เช่น ปัญหาชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ปัญหาแรงงานผิดกฎหมาย ปัญหาโรคระบาดต่างๆ โดยที่ปัญหาต่างๆ ด้านนี้มีความเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และความหวาดระแวงที่ยังคงมีหลงเหลืออยู่ต่อกัน เช่นนี้ก็จะทำให้ความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสองไม่ยั่งยืน การจะมีความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนได้นั้นจะต้องมีทั้งรับและให้พร้อมๆ กัน และต้องเป็นความสัมพันธ์รอบด้าน

ดังนั้นในการที่รับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้น หลายประเทศมองว่าอาเซียนเห็นแก่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เพราะเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ประเทศพม่ามีทรัพยากรทั้งแร่ธาตุ ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ การเข้าไปลงทุนในพม่าจะได้กำไรที่มากขึ้น เนื่องจากในประเทศพม่า แรงงานจะมีราคาถูก ทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำลง จึงทำให้เป็นการดึงดูดนักลงทุนให้เข้าไปลงทุน โดยที่มองข้ามมิติทางด้านการเมือง และมิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ในส่วนของมิติทางด้านการเมืองนั้น เนื่องจากประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่พม่าดังที่กล่าวมาแล้วว่ามีการปกครองแบบเผด็จการทหารและมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนสูงมาก ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมนานาชาติและถูกต่อต้านอยู่เรื่อยมา ถ้าอาเซียนมองข้ามมิติทางด้านการเมืองไป แล้วรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกแล้ว ก็อาจจะทำให้อาเซียนถูกนานาชาติ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตก มองว่าอาเซียนสนับสนุนระบบเผด็จการได้ ส่วนมิติทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น รัฐบาลพม่ายังคงมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการปราบปรามชนกลุ่มน้อย การบังคับใช้แรงงานเด็ก ผู้หญิง และนับว่ามีความรุนแรงมากกว่าในหลายๆ ประเทศ ซึ่งเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้เป็นเรื่องที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกให้ความสนใจ และให้ความสำคัญอยู่เสมอมา อาเซียนคงไม่สามารถดำรงตนโดยไม่ติดต่อกับสหรัฐฯ และประเทศตะวันตก ดังนั้น อา

เขียนควรจะนำมิติทั้ง 3 ด้านมาพิจารณาควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ทุกฝ่ายมากที่สุด ไม่ควรมองหรือให้ความสำคัญกับมิติด้านใดด้านหนึ่งด้านเดียว ซึ่งมักจะเป็นมิติทางเศรษฐกิจอันจะทำให้เกิดผลกระทบด้านสังคมจิตวิทยา วัฒนธรรม และการเมืองตามมาได้

2.2. บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเทศพม่า นั้น ยังมีผู้ศึกษาค่อนข้างน้อย การศึกษาที่มีปรากฏอยู่ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่าในแง่ประวัติศาสตร์ ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า นั้นนับว่าน้อยมาก ยิ่งเป็นเรื่องที่เพิ่งเกิดเร็ว ๆ นี้ เช่นเรื่อง การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า นั้นยังไม่มีเลย เนื่องจากว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ ดังนั้นงานวิจัยจึงยังไม่มีปรากฏ แต่จะมีบทความที่กล่าวถึงการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะมีทั้งของคนไทยและของชาวต่างชาติ และจะมีปรากฏในวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ

2.2.1 บทความที่เกี่ยวข้อง

สำหรับบทความที่เกี่ยวข้องกับพม่าและอาเซียนมีทั้งก่อนที่อาเซียนจะตัดสินใจรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการและหลังจากการตัดสินใจรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก บทความก่อนการตัดสินใจรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกมีดังนี้

บทสัมภาษณ์นายพล โบเมียะ³ (Bo Mya) ผู้นำชนกลุ่มน้อยสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติ (Karen National Union : KNU) ในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ฉบับวันที่ 8 ธันวาคม 2539 ได้กล่าวถึงการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าว่า พม่าไม่ควรเป็นสมาชิกของอาเซียน เพราะว่าสลอร์กเป็นรัฐบาลที่ขาดความชอบธรรมและกดดันประชาชน ถ้าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนแล้วก็จะสร้างบาดแผลให้อาเซียนโดยที่กองทัพ KNU ได้พยายามทำหนังสือถึงประเทศภาคีสมาชิกอาเซียนไม่ให้ยอมรับรัฐบาลสลอร์ก แต่ถ้าอาเซียนยังยืนยันที่จะรับสลอร์กเข้าเป็นสมาชิกก็ไม่มีอะไรที่ KNU ต้องทำอีก

³ เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2543 นายพลโบเมียะได้ถูกสภาลดจากตำแหน่งผู้นำ กองกำลังกะเหรี่ยง KNU หรือบางครั้งเรียกว่ากระเหรี่ยงคริสต์ที่ดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่ปี 2519 อย่างเป็นทางการ และตั้ง ซอว์ บาธิน เลขานุการฯ ขึ้นเป็นผู้นำกลุ่มกระเหรี่ยงคริสต์แทนขณะที่นายพลโบเมียะยังคงเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ซึ่งนายซอว์บาธิน ได้ประกาศที่จะดำเนินนโยบายตามแนวทางของนายพลโบเมียะนั้นคือจะไม่ทำสงครามกับชนกลุ่มน้อยด้วยกันเอง แต่เป้าหมายคือยังคงต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากรัฐบาลทหารพม่าต่อไป(เดลินิวส์, 29 มกราคม 2543 น.15)

นอกจากนี้ นายพลโบเมียร์ก็ยังคงเห็นว่าไม่ใช่เฉพาะอาเซียนเท่านั้น แต่ประเทศตะวันตกด้วยที่ได้ผลประโยชน์จากพม่า และไม่สนใจถึงความชอบธรรมหรือความเสมอภาค สิ่งที่ต้องการคือผลประโยชน์และกำไรเท่านั้น

นิตยสาร The Economist ฉบับประจำวันที่ 1 มีนาคม 2540 ได้กล่าวถึงการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของลาว กัมพูชา และพม่าว่า ไม่ควรเร่งร้อนให้ทั้ง 3 ประเทศเข้าร่วมภาคี ซึ่งจุดที่ได้รับความสนใจมากที่สุดคือ การขอเข้าเป็นสมาชิกของพม่า ซึ่งสหรัฐอเมริกา และยุโรปไม่ค่อยเต็มใจที่จะเห็นรัฐบาลทหารของพม่าได้รับสถานะเป็นสมาชิกสมบูรณของอาเซียน อย่างน้อยที่สุดการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับตะวันตกซับซ้อนยิ่งขึ้น แต่ The Economist เห็นว่าการเร่งร้อนที่เกิดขึ้นเนื่องจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอาเซียนเห็นว่า พม่ามีความพร้อมที่จะเข้าเป็นสมาชิกมากกว่าลาว และกัมพูชา เนื่องจากกัมพูชามีปัญหาจากเรื่องสงครามกลางเมือง ลาวยังคงยากจนและโดดเดี่ยว แต่พม่ามีคนพูดภาษาอังกฤษ อันเป็นภาษาของอาเซียนมากกว่าลาวและกัมพูชา และพม่ายังเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก หรือ WTO และมีพันธกรณีที่จะเปิดเสรีทางการค้า ในขณะที่กัมพูชายังคงพึ่งพาการจัดเก็บรายได้จากภาษีนำเข้าสูงถึง 70% และลาว 32%

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ นักวิจารณ์ต่างประเทศหนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น ได้เขียนบทความเรื่อง **เส้นทางพม่าสู่อาเซียนไว้ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ The Economist** โดยได้กล่าวว่าการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของทั้ง 3 ประเทศล้วนมีปัญหา เช่น ปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาทางการในการประชุมและการติดต่อ รวมทั้งปัญหาพื้นฐานที่ประเทศทั้งสามต่างก็ยังคงเป็นประเทศที่ยากจนและด้อยพัฒนามากกว่าประเทศสมาชิกดั้งเดิมอื่นๆ และปัญหาอันเนื่องมาจากการขาดแคลนงบประมาณที่ต้องใช้ในการประชุมในระดับต่างๆ ของสมาคมอาเซียน นอกจากนี้พม่าและกัมพูชา ยังประสบกับปัญหาการเมืองภายใน ที่ได้รับการกดดันจากภายนอก ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก ในกรณีของพม่า นั้น อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ ได้หยิบยกประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศพม่า ไม่ว่าจะปัญหาชนกลุ่มน้อย หรือการแบ่งกลุ่มหลักทางการเมืองที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กองทัพพม่าที่มีอำนาจมาตั้งแต่ พลเอก เนวินก้าวขึ้นสู่อำนาจครั้งแรก 2) ขบวนการฟื้นฟู ประชาธิปไตยที่นำโดยนางอองซาน ซู จี และ 3) พรรค/ กลุ่มการเมืองที่ต่อสู้ทางด้านชนชาติในระดับชาติ ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มอำนาจนี้มีการคานอำนาจกัน จนไม่มีกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดมีอำนาจเหนือกว่าใครในการแก้ไขปัญหาทางการเมือง โดย อุกฤษฏ์ เห็นว่าลักษณะเช่นนี้ เป็นสถานการณ์ทางการเมืองที่เอื้อต่อการเล่นเกมการเมืองระหว่างประเทศ (เนชั่นสุดสัปดาห์, ฉบับประจำวันที่ 18 เมษายน 2540)

ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร กรรมการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร ในขณะนั้น ได้กล่าวถึงการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าไว้ใน บทความ ถวายชีวิต ว่า ต้องการให้อาเซียน พิจารณารับสมาชิกใหม่โดยแยกกรณีและยังไม่รับพม่าเป็นสมาชิกในปี 2540 นี้ โดยให้เหตุผลว่า **ประการแรก** ไม่มีเหตุผลที่ดีที่จะต้องรับสามประเทศพร้อมกัน เพราะแต่ละประเทศต่างมีเอกลักษณ์ของตนเอง ดังนั้นควรจะได้รับพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป **ประการที่สอง** คือ พม่ายังไม่พร้อม พม่าเป็นประเทศใหญ่ มีทรัพยากรครบถ้วน รวมถึงกำลังคน ซึ่งจะสนับสนุนให้ตนมีบทบาทในอาเซียนอย่างเต็มที่แต่ความพร้อมนี้เป็นเพียงความพร้อมด้านเทคนิค ทางด้านการเมืองพม่ายังไม่พร้อม ปัญหาภายในของพม่าไม่ใช่ปัญหาภายในเท่านั้น หากแต่ได้มีผลกระทบต่อความมั่นคงของเพื่อนบ้านไทยโดยตรง บางครั้งรุนแรงมากมาเป็นเวลาหลายปี ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการสู้รบในบริเวณชายแดน การรุกล้ำ เข้ามาในเขตแดนไทยโดยกองกำลังรัฐบาลทหารพม่า หรือ การหนีภัยสงครามของชนกลุ่มน้อยนับหมื่น และปัญหาภายในของพม่านั้นบั่นทอนความมั่นคงของสมาชิกอาเซียนประเทศหนึ่งโดยตรง ซึ่งต่างจากกรณีของกัมพูชาและลาว เพราะไม่ว่าทั้งสองประเทศจะมีปัญหาภายในอย่างไร แต่ก็ไม่กระทบกระเทือนเพื่อนบ้านโดยตรงอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง และตราบดีปัญหาภายในของพม่ายังไม่สิ้นสุดผลกระทบก็จะเกิดขึ้นต่อประเทศเพื่อนบ้านต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง **ประการสุดท้าย** คือ การรับพม่าเป็นสมาชิกในขณะนี้อาจจะบั่นทอนผลประโยชน์และทำลายภาพลักษณ์ของอาเซียนอย่างน่าเสียดาย โดยที่ประเทศตะวันตกมองว่าสลอร์คเป็นรัฐบาลที่โหดร้ายป่าเถื่อนและไร้ความชอบธรรม เพราะไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งซึ่งตนเป็นผู้จัดเอง เพราะต้องพ่ายแพ้ต่อฝ่ายค้าน ที่นำโดยนางอองซาน ซูจี และการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเท่ากับเป็นการยอมรับสลอร์คซึ่งประเทศตะวันตกยอมรับไม่ได้ ดังนั้น การรีบรับพม่าในปีนี้ออมจะกระทบกระเทือนความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับตะวันตก ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม และยิ่งไปกว่านั้น ภาพลักษณ์ของอาเซียนในสายตาของตะวันตกอาจจะเปลี่ยนไปด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าว ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ จึงต้องการให้อาเซียนทบทวนนโยบายที่เป็นอยู่ นั่นคือพิจารณารับสมาชิกใหม่โดยการแยกเป็นกรณี ๆ และยังไม่รับพม่าเป็นสมาชิกใหม่ในปี 2540 นี้ (ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร แนวหน้า "ถวายชีวิต" , คำว่าบาตรพม่าตอนที่ 2 และ 3 ฉบับประจำวันที่ 7 พฤษภาคม 2540 และ 14 พฤษภาคม 2540 หน้า 5.)

มติชนสุดสัปดาห์ ได้เขียนถึง การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าว่า อาเซียนมองเห็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน และการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกนั้นไม่เพียงสร้างภาพให้เห็นการยอมรับอย่างเป็นทางการว่าสภาพฟื้นฟูและระเบียบแห่งรัฐหรือสลอร์ค เป็นองค์กรปกครองประเทศที่ถูกต้องตามกฎหมายอย่างชัดเจนอย่างยิ่งเท่านั้น ยังเป็นการปฏิเสธสถานะทางกฎหมายของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยหรือ

NLD ที่ได้ชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างท่วมท้นแต่ไม่ได้สิทธิในการปกครองประเทศอย่างชัดเจน พร้อมๆกันไปด้วย (มติชนสุดสัปดาห์, ต่างประเทศ, “ขยายอาเซียน จาก 7 สู่ 10 ชักปัญหาอาเซียน”

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ได้กล่าวถึงพม่ากับอาเซียนไว้ในหัวข้อ “พม่ากับอาเซียน คุณธรรมมาทีหลัง” ว่านโยบายของอาเซียนต่อพม่าเป็นกรณีศึกษาที่ดีว่านโยบายต่างประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่งที่มีพื้นฐานอยู่บน “ผลประโยชน์” ของชาตินั้น ในความเป็นจริงแล้วคำว่า ผลประโยชน์ของชาติมิได้หมายถึงผลประโยชน์ ของประชาชน หรือว่าของประเทศชาติโดยส่วนรวมแม้แต่น้อย หากว่าหมายถึงเฉพาะเจาะจง ก็คือผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจที่เข้าถึงการตัดสินใจทางการเมืองหรือใกล้ชิดกับนักการเมืองมากกว่า และประเทศตะวันตกก็มองเห็นว่าพม่ากำลังละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงและยังมีปัญหาการคอร์รัปชันอีกด้วย การที่อาเซียนจะรับเอาพม่าลาวและกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเต็มตัวในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 โดยอ้างว่าจะทำให้เกิด ASEAN-10 ซึ่งจะมีความแข็งแกร่งมากขึ้นนั้นประโยชน์ก็ไม่ได้เกิดขึ้นกับประชาชนอาเซียน หรือประชาชนชาวพม่าแม้แต่น้อยซึ่งการที่พม่าจะได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนี้เองที่จะทำให้พม่าสามารถแหวกวงล้อมไม่เพียงแต่ทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แม้แต่ในทางการเมืองและการทูตพม่าก็จะเป็นอิสระจากโซ่ตรวนทั้งหลายทั้งปวง เปรียบไปก็เหมือนการปล่อยฆาตกรให้ลอยนวลทั้งที่รู้ว่าได้กระทำผิดอย่างเต็มตา

นักการทูตของอาเซียนบางคนก็ได้แย้งว่า หากปล่อยให้พม่าอยู่นอกกลุ่มอาเซียนแล้ว ก็ยากที่จะควบคุมพฤติกรรมของพม่าได้ หากให้พม่าเข้ามาอยู่ในระบบด้วยกันแล้วก็จะสามารถควบคุมพฤติกรรมได้ ส่วนเรื่องปัญหาสิทธิมนุษยชนนั้นไม่ใช่แง่มุมเดียวของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถ้าไปโดดเดี่ยวพม่าเช่นเดียวกับที่ สหรัฐฯและประเทศตะวันตกทำแล้วพม่าเกิดก้าวร้าวรุนแรงขึ้นก็จะมีปัญหาในด้านความมั่นคงเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้อาเซียนจึงมีนโยบาย พัวพันอย่างสร้างสรรค์กับพม่าคือใช้วิธีการ “การทูตเจียบประสานกับการมีสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนแทน (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ “พม่ากับอาเซียน คุณธรรมมาทีหลัง” 11-17 พฤษภาคม 2540 หน้า 25-26.)

หลังจากการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศที่มาเลเซียเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2540 แล้วผลการประชุมได้มีมติที่จะรับพม่า ลาวและกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเต็มตัวในการประชุมประจำปีในวันที่ 24 กรกฎาคม 2540 ทำให้มีหลายฝ่ายออกมาแสดงความเห็นอย่างมากมาย ดังนี้

H.E.Reynaldo O.Arcilla นักการทูตฟิลิปปินส์ ประจำประเทศไทยได้ทำงานในช่วงปี 2503-2513 และได้กลับมาเป็นเอกอัครราชทูตฟิลิปปินส์ประจำประเทศไทยในกลางปี 2538 อีกครั้ง ได้กล่าวถึงการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าว่า บางทีอาจจะเป็นเวลาที่ดีในการตัดสินใจรับ

พม่าภายใต้นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) เนื่องจากนโยบายนี้ยังมีความจำเป็นอยู่ หากพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน แม้ว่าจะเป็นนโยบายนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากจากสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป โดยเขาเห็นว่าการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าบางที่อาจจะนำปัญหาสู่อาเซียนบ้าง แต่ไม่ใช่การเผชิญหน้ากันกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย เขาไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับทัศนะที่มองว่าการที่ฟิลิปปินส์ให้การสนับสนุนพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นไม่สอดคล้องกับนโยบายเดิมของฟิลิปปินส์ และการเคารพในด้านสิทธิมนุษยชน ฟิลิปปินส์ยังคงยึดมั่นในหลักของล่องละเมิดมิได้ของสิทธิมนุษยชนไม่ว่าจะในที่ไหนก็ตาม อย่างไรก็ตามการที่จะสนับสนุนและปกป้องสิทธิมนุษยชนในพม่า นั้น เราต้องชักชวนข้าราชการและประชาชนของเขาให้เข้ามามีส่วนร่วม มากกว่าที่จะไปโดดเดี่ยวพวกเขา โดยเฉพาะการเข้าเป็นสมาชิกของพม่าจะมองเป็นเรื่องเพียงมิติเดียว มิติหนึ่งไม่ได้ หากยังมีความเป็นจริงทางด้านยุทธศาสตร์อื่น ๆ ที่ต้องพิจารณาด้วย และเขายังเชื่อว่าคุณค่าของการตัดสินใจดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลดีในที่สุด ต่อความเห็นที่ได้แย้งความคิดการรับเอา กัมพูชา ลาวและพม่า เข้าสู่อาเซียนในขณะนี้โดยอ้างถึงความล่าช้าทางเศรษฐกิจของสามประเทศนั้น นาย Arcilla กลับเห็นว่าชาติในอาเซียนจะถือเป็นสิ่งเลวร้ายเสียอีก ถ้าพบว่าเอเชียอาคเนย์จริง ๆ แล้วยังมีการแบ่งเป็น ASEAN ที่เจริญรุ่งเรืองส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งคือกัมพูชา ลาวและพม่าที่ยังล่าช้าอยู่ นาย Arcilla ให้แง่คิดโดยอ้างว่าสหภาพยุโรปเองก็เคยรับบรรดาประเทศต่าง ๆ ที่ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ต่ำกว่าประเทศสมาชิกดั้งเดิมด้วยซ้ำ ดังนั้นเขาจึงเห็นว่า การตัดสินใจของอาเซียนในการรับกัมพูชา ลาวและพม่าเข้าเป็นสมาชิกนั้น เป็นการให้ความหวังกับประเทศเหล่านี้และเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางการเมือง ให้กับประชาชน เพราะเมื่อไปรวมกับ AFTA แล้วประชาชนก็จะเข้าถึงสินค้าอุปโภคบริโภคได้ง่ายขึ้น และตลาดของประเทศเหล่านี้ก็จะเปิดกว้างต่อสินค้าและบริการจากส่วนต่าง ๆ ของโลก กระแสการลงทุนจากต่างประเทศจะทำให้ประชาชนของประเทศเหล่านี้มีงานทำ (Bangkok Post, 11 June 1997, p.9)

นิตยสาร Far Eastern Economic Review ฉบับวันที่ 12 มิถุนายน 2540 ได้กล่าวถึงการรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนว่า การตัดสินใจของอาเซียนที่จะรับพม่า กัมพูชาและลาวเข้าเป็นสมาชิกในเดือนกรกฎาคม 2540 นั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึง สถานการณ์ที่มีทางเลือกอยู่ 2 ทาง ซึ่งทางเลือกทั้ง 2 ทางนี้ก็เช่นกันที่แย่งพอ ๆ กัน ไม่ว่าจะทำไปเพื่อกลุ่มของตัวเองหรือ ทำเพื่อความสัมพันธ์กับประเทศตะวันตก ซึ่งสิ่งที่ทำทนายอาเซียนอันดับแรกก็คือ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา นางเมเดลิน อัลไบร์ท์ (Madeline Albright) และกลุ่มยุโรป ไม่ให้การยอมรับหรือขัดขวางไม่ให้อาเซียนรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก เพราะหากมีพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกแล้วก็จะสร้างปัญหาความลำบากใจให้กับรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศตะวันตกได้

อุปสรรคอีกประการหนึ่งคือ การประชุมสุดยอดเอเชีย-ยุโรปที่ ลอนดอนในปี 2541 รัฐบาลอังกฤษได้ระงับการให้วีซ่าแก่ผู้นำกองทัพอย่าง กุ้ง ซึ่งคงจะเกิดการขัดแย้งว่าจะอนุญาตให้พม่าเข้าร่วมประชุมสุดยอดนี้หรือไม่ นักการทูตอาวุโสชาวยุโรปผู้หนึ่งกล่าวที่กรุงเทพฯ ว่ารัฐสภายุโรปคงจะไม่ยอมแก้พิธีสารต่อต้านของสหภาพยุโรปกับอาเซียนที่รับรองสมาชิกภาพของพม่าในอาเซียน ข้อนี้คงจะเพิ่มความยุ่งยากในความสัมพันธ์ในอนาคตระหว่างสหภาพยุโรปกับอาเซียน ปัญหาการรับสมาชิกใหม่ของอาเซียนอาจก่อให้เกิดความตึงเครียดทางการเมืองภายในสมาชิกด้วยกันเอง นาย Lee Poh Ping ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจการระหว่างประเทศมหาวิทยาลัยมาลาया กล่าวว่ามันเป็นสิ่งที่ยากที่จะรักษาความเป็นกลุ่มก้อนของสมาชิก 10 ประเทศ ที่มีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือสมาชิกเก่าทั้ง 6 ประเทศของอาเซียนมีการพัฒนามากกว่าสมาชิกใหม่และใช้ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดมายาวนานขณะที่พม่า กัมพูชาและลาวได้แยกตัวโดดเดี่ยวจากตลาดระหว่างประเทศมาเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตาม นาย अबดุลลา บันดาวิ รัฐมนตรีต่างประเทศมาเลเซีย (Abdulla Badawi) ได้แสดงความเห็นว่า ถ้าอาเซียนยังยืนยันที่จะรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก ก็ไม่มีอะไรที่จะดีกว่าการทำให้รัฐบาลอย่าง กุ้ง เป็นเพื่อนบ้านที่ดี โดยได้กล่าวว่า นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์จะต้องดำเนินต่อไป และจะให้ผลในทางที่ดีขึ้น เมื่อพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนแล้ว ("Far Eastern Economic Review, 12 June, 1997")

นิตยสาร ASIA WEEK ฉบับวันที่ 13 มิถุนายน 2540 ได้ตั้งข้อสงสัยภายใต้หัวข้อที่ว่า ในเดือนกรกฎาคมนี้ พม่า กัมพูชาและลาว จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน แต่คำถามก็คือ ประเทศทั้งสามมีความพร้อมแล้วหรือ ? รัฐบาลทหารพม่าได้ใช้ความพยายามอย่างมากที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยได้แสดงออกโดยการปล่อยตัวนักบรรณรักษ์ประชาธิปไตยไปบ้างแล้ว การตกลงใจรับ 3 ประเทศเข้าเป็นสมาชิกแสดงให้เห็นชัดเจนถึงความเป็นอิสระจากประเทศตะวันตก และการได้รับการต้อนรับอย่างดีจากสมาชิกอาเซียน ส่วนนางองซาน ซูจี นักบรรณรักษ์ประชาธิปไตยในพม่าไม่เห็นด้วยกับการยอมรับพม่า ลาว และกัมพูชาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน

การตัดสินใจรับพม่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะรักษารัฐที่มีความมั่งคั่งทางทรัพยากรธรรมชาติไว้ โดยการแยกพม่าออกมาจากจีน ซึ่งอาจจะอธิบายได้ว่าทำไมสหรัฐอเมริกาจึงพยายามก่อกวนและขัดขวางเมื่ออาเซียนประกาศตัดสินใจรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกและจูงใจให้ต่อต้านรัฐบาลสลอร์ค เพราะในอดีตช่วงสงครามเย็น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ขั้วอำนาจคือประเทศคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของอดีตสหภาพโซเวียต และประเทศเสรีนิยมประชาธิปไตยภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา โดยที่ลาว กัมพูชาและเวียดนามก็ถูกครอบงำโดยสหภาพโซเวียต ส่วนพม่าเป็นประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดรวมทั้งการป้องกันหรือต่อต้านโซเวียตจาก

“ทฤษฎี โดมينو” ด้วย และเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุด ความกลัวหลักๆ คือความกลัวจีนมากกว่า ในบทความนี้ได้กล่าวถึงว่า พม่าและกัมพูชาจะเป็นประเทศที่บั่นทอนอำนาจของประเทศไทยให้ลดลง เนื่องจากพรมแดนที่ใกล้ชิดกันมาก จึงทำให้ไทยได้รับผลกระทบต่างๆ อยู่เสมอตามแนวชายแดน โดยเฉพาะการเมืองภายในของทั้ง 2 ประเทศได้ส่งผลให้ประชาชนของทั้ง 2 ประเทศต้องอพยพออกนอกประเทศ และไทยคือประเทศที่ต้องรองรับผู้อพยพเหล่านั้นและแบกรับปัญหาต่างๆ ที่ตามมา (Asia Week, 13 June, 1997.)

เกี่ยวกับเรื่องการรับพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนนี้ ได้มีนักวิชาการไทยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในความสัมพันธ์ไทย-พม่า และผู้สนใจเกี่ยวกับเรื่องพม่าโดยทั่วไปได้แสดงความคิดเห็นไว้มากมาย เช่น **ม.ล.พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์** อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของพม่ากับประเทศในภูมิภาคเดียวกัน โดยเฉพาะสมาคมอาเซียนไว้ว่า การตัดสินใจของอาเซียนในการรับพม่า ลาว และกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงจุดยืนอันมั่นคงแน่วแน่ที่จะต้องการให้อาเซียน เป็นองค์กรที่ครอบคลุมประเทศทั้ง 10 ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่เรียกว่า ASEAN-10 และได้ยกประเด็นปัญหาการเมืองการต่างประเทศของพม่าที่จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับไทยไว้ดังนี้ 1) ไทยจะยังคงถือว่าปัญหาการเมืองของพม่าเป็นเรื่องภายในของพม่าเป็นเรื่องภายในของพม่าต่อไปหรือไม่ แน่ใจได้อย่างไรว่าการปราบปรามประชาชน การบังคับใช้แรงงาน การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และไทยในฐานะประเทศเพื่อนบ้าน ก็ต้องแบกรับปัญหาชนกลุ่มน้อยและผู้อพยพ ปัญหาการทะเลาะของแรงงานข้ามชาติ ปัญหาโรคระบาดต่างๆ ไทยจะทำอย่างไรในการหยุดยั้งปัญหาต่างๆ 2) ในประเด็นด้านต่างประเทศ เมื่อพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน แรงกดดันของประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป จะส่งผลกระทบมาสู่อาเซียนหรือไม่ คำถามคืออาเซียนจะแก้ไขภาพลักษณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมาอย่างไร 3) เมื่อรับพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกแล้ว จะมั่นใจได้อย่างไรว่าปัญหาที่เคยมีอยู่ระหว่าง 2 ชาติจะคลี่คลายลงเพราะถ้ามองย้อนหลังถึงความสัมพันธ์ของ 2 ชาตินี้ ที่ผ่านมาถึงปัจจุบันจะเห็นว่ามีความขัดแย้งหรือความหวาดระแวงมากกว่าความร่วมมือหรือความจริงใจที่ประเทศเพื่อนบ้านมีต่อกัน 4) ความสัมพันธ์ไทย-พม่าเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นการมองแต่เพียงมิติทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ขาดการมองรอบด้าน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับมิติด้านการเมืองและทางสังคมและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์จึงกระทบกระทั่งกันดังที่เป็นอยู่ในเวลานี้ 5) ในขณะที่พม่ายังไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้น ไทย-อาเซียนได้ใช้นโยบายที่เรียกว่า ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ กับพม่าโดยหวังให้นโยบายนี้เป็นเสมือนสะพานที่ทอดข้ามให้พม่าสามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้ ไม่ถูกตัดขาดหรือโดดเดี่ยว แต่เมื่อพม่าเข้ามาอยู่ในอาเซียนแล้วนโยบายนี้จะยังมีความจำเป็นต้องใช้ต่อไปหรือไม่

ไทยควรเป็นผู้ตอบคำถามนี้ เพราะเป็นประเทศเดียวที่มีพรมแดนติดกับพม่าและมีปัญหาเกี่ยวกับพม่ามา โดยตลอด(ผู้จัดการรายวัน, บทความพิเศษ, "ปัญหาการเมือง การต่างประเทศของพม่า และความสัมพันธ์กับไทย". ฉบับประจำวันที่ 26 มิถุนายน 2540.)

เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2540 คณะกรรมการต่างประเทศ สภาผู้แทนราษฎร ได้จัดให้มีการสัมมนาเรื่อง "ความสัมพันธ์ไทย-พม่าในศตวรรษที่ 21" ได้มีวิทยากรหลายท่านได้รับเชิญให้ไปแสดงความคิดเห็น ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในเรื่องความสัมพันธ์ไทย พม่า และการเมือง การต่างประเทศของพม่ามาก จึงขอนำประเด็นสำคัญของบทความที่ได้รับการนำเสนอในที่สัมมนา มานำลงไว้ในที่นี้ (อาทิตย์รายสัปดาห์, ในประเทศ, "ความสัมพันธ์ไทย-พม่า ในศตวรรษที่ 21 ระเบิดเวลาข้างบ้าน"ฉบับที่ 1045 และ1046 วันที่ 20-26 มิถุนายน 2540 และ วันที่ 27 มิถุนายน - 3 กรกฎาคม 2540.)

สุจิต บุญบงการ คณบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แยกแยะความแตกต่างของการรับเวียดนามกับพม่าเป็นสมาชิกอาเซียนว่า กรณีเวียดนามนั้น ไม่มีปัญหาแม้จะทำให้ระบบเผด็จการในการปกครองประเทศเช่นกัน เพราะเวียดนามไม่มีปัญหาภายใน จึงไม่เป็ปมถกเถียงทั้งในระดับอาเซียนและระดับโลก แต่พม่ามีปัญหาภายในที่ไม่ใช่แค่การปราบปรามชนกลุ่มน้อยหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนเท่านั้น แต่ที่หนักที่สุดก็คือการที่สลอร์คไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งของประชาชนเมื่อปี พ.ศ. 2533 นายสุจิต มองว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังการที่อาเซียนรับพม่าเป็นประเทศสมาชิกพร้อมกับลาวและกัมพูชาคือ 1) ความน่าเชื่อถือของอาเซียนจะลดลงทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก และได้อ้างถึงคำพูดของนักวิชาการมาเลเซียว่าความเห็นที่ไม่ลงรอยกันในเรื่องพม่าของสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา นั้น อาเซียนแยกแยะได้ เรื่องของพม่าก็ให้เป็นเรื่องของพม่ากับประเทศนั้นๆ นายสุจิต เห็นว่าการพูดนั้นพูดได้ แต่ในทางปฏิบัติ เมื่อมีการประชุมร่วมกันแล้ว พม่าจะพูดคุยกับสหรัฐและแคนาดาได้อย่างไร 2) ความใหญ่ขึ้นของอาเซียน จะทำให้การตกลงลำบากยิ่งขึ้นและการที่คิดว่า ASEAN- 10 จะมีอำนาจต่อรองกับจีนเพิ่มขึ้นนั้น ดร.สุจิตเห็นว่าจีนใหญ่เกินกว่าที่จะรู้สึกกระทบกระเทือนใดๆ 3) ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นก็จะมีมากขึ้น เมื่อสมาชิกเพิ่มเป็น 10 ประเทศ ขนาดองค์กรที่ใหญ่ขึ้นก็ย่อมจะเกิดปัญหาที่ไม่สามารถตกลงกันได้มากขึ้น เพราะสมาชิกเดิม 7 ประเทศก็มีปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขจำนวนมากอยู่แล้ว ซึ่ง นายสุจิต เรียกว่า เป็นการชุกปัญหาไว้ได้พรม 4) จากการที่ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่มีพรมแดนติดต่อกับ 3 ประเทศสมาชิกใหม่ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา ผลกระทบมากน้อยจะเห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะปัญหาในทางชายแดนคาดว่าไทยจะได้รับผลกระทบหนักมากและการที่มีอาเซียน 10 จะสามารถแก้ปัญหาของไทยกับเพื่อนบ้านได้หรือไม่อย่างไร

กวี จงกิจถาวร บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น กล่าวถึงนโยบายต่างประเทศไทยในกรณีพม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนนั้นเป็นไปในแง่ลบ โดยเห็นว่าพม่าเป็นปัญหาระยะยาวของอาเซียน กล่าวคือ ในจำนวน 10 ประเทศนี้ ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเผด็จการหรือกึ่งเผด็จการมีมากกว่า ดังนั้นเวลาตกลงปัญหาใดๆ ก็เกิดแรงดึงไปสู่แนวของประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตยมากกว่า และจะส่งผลให้กระบวนการตัดสินใจของอาเซียนลำบากขึ้น ผลที่จะเกิดขึ้นก็คือ จะทำให้ปัญหาในรูปของ ทวิภาคี ไม่ได้รับการแก้ไขและยืดเวลาออกไป โดยถือว่าการยืดเวลาทำให้ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้ถูกขจัด หรือแก้ไข ซึ่งไทยก็จะสูญเสียความได้เปรียบที่เคยมีต่อประเทศเพื่อนบ้านทั้งสาม ทั้งในทางภูมิศาสตร์และรัฐศาสตร์ โดยจะต้องอาศัย มาเลเซีย สิงคโปร์ ในการติดต่อกับประเทศทั้งสาม และประการสุดท้าย การที่พม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปีนี้จะทำให้ความน่าเชื่อถือของอาเซียนในเรื่องสิทธิมนุษยชนลดลง เพราะทุกปีสหประชาชาติจะร่างมติประณามพม่าในเรื่องสิทธิมนุษยชน และเมื่อพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนย่อมต้องได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย รวมทั้งไทยก็ต้องถูกกล่าวหาว่า เป็นพวกเดียวกับผู้ที่มีปัญหาในเรื่องสิทธิมนุษยชน

สุรพงษ์ ชัยนาม อธิบดีกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศได้กล่าวถึงการที่ต่างประเทศมองประเทศไทยในกรณีพม่าโดยตรงไปตรงมาว่า เมื่อมองจากภูมิรัฐศาสตร์แล้วไทยเป็นประเทศที่น่าจะต่อรองโน้มแนวโน้มให้พม่ามีการพัฒนาการไปในทางที่ดีได้ แต่ต่างประเทศก็ต้องผิดหวังเนื่องจากไทยไม่ได้มีบทบาทในการนำใดๆ เลย ในกรณีการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า ความเป็นประชาธิปไตยของไทยไม่มี บทบาทในการกำหนดท่าทีของไทย ประเด็นทางเศรษฐกิจกลับเป็นปัจจัยชี้ขาด นอกจากนี้ นโยบายที่ไทยและอาเซียนใช้คือไม่แทรกแซงกิจการภายใน ภายใต้ได้นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ไม่มีผลปรากฏเป็นรูปธรรมแต่อย่างใด โดยเฉพาะในการคาดหวังที่จะก่อให้เกิดการเจรจาระหว่างพรรคฝ่ายค้านกับรัฐบาลนั้นก็ไม่ได้เกิด แต่มีสิ่งตรงข้ามเกิดขึ้นตลอดเวลา คือ การจับๆ ปล่อยๆ ฝ่ายค้าน และการดำเนินเศรษฐกิจที่เน้นเรื่อง ความมั่นคงของรัฐบาลสลอร์คเป็นสำคัญโดยที่ ความสัมพันธ์ไทย-พม่าเป็นแค่การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น เท่ากับว่าไทยมองข้ามปัญหาในพม่าหรือสนับสนุนให้คงสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในพม่าต่อไป และเมื่อมองจากความสัมพันธ์แง่ประวัติศาสตร์แล้ว การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าจะไม่เปลี่ยนแปลงปัญหาพื้นฐานที่ไทยกับพม่ามีต่อกัน ไม่ว่าปัญหาทางด้านชายแดน ประมง หรือป่าไม้

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้กล่าวว่า หากการพัฒนาไม่เท่าเทียมกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เราไม่อาจอยู่ร่วมกันโดยสันติได้ เพราะประเด็นพม่าเป็นเหมือนระเบิดเวลาข้างบ้านไทย อะไรก็ตามที่เกิดในพม่าก็จะส่งผล

กระทบต่อไทยแน่นอน สำหรับปัญหาทางสังคมและการสาธารณสุข โดยเฉพาะปัญหาสิทธิมนุษยชนในพม่าถือว่าเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดในสายตาชาวโลก อาทิเช่น การปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร, มีการเกณฑ์แรงงานทาส, แรงงานบังคับทั้งผู้หญิงและเด็ก ไม่มีกฎเกณฑ์ ไม่มีค่าจ้าง มีการละเมิดสิทธิทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา รัฐบาลพม่าพยายามผลักดัน เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชนกลุ่มน้อย ด้วยเหตุนี้การที่ประเทศพม่าไม่มีประชาธิปไตย ไม่มีการพัฒนาทางด้านการเมือง ผลก็คือ ความทุกข์ยากจะมีอยู่ต่อไปในประเทศพม่า ความไม่สงบสุขจะแพร่ขยายมาสู่ประเทศไทย ไม่ว่าปัญหาแรงงานต่างด้าว ปัญหาทางด้านสาธารณสุข หมายความว่า ปัญหาที่พม่าไม่เป็นประชาธิปไตยจะไม่ได้เป็นปัญหาเฉพาะกับประเทศพม่าแต่จะสร้างปัญหาให้กับไทยด้วย

บุลศักดิ์ กำแหงฤทธิรงค์ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ มีความเห็นที่ขัดแย้งกับท่านอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วโดยเห็นว่า ปัญหาพม่าไม่ใช่เรื่องใหญ่ นโยบายไทย-พม่าเมื่อหลายสิบปีก่อนที่ไม่ได้ใกล้ชิดอย่างที่ในปัจจุบัน เป็นเพราะความจำเป็นที่ไทยเผชิญกับภัยสงครามเย็น โดยเฉพาะการรุกคืบของคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน ไทยจึงเปิดศึกหลายด้านไม่ได้ กิจกรรมในพม่าไทยก็จะไม่เกี่ยวข้อง ใครขึ้นมาใช้อำนาจในพม่าก็ยอมรับไม่ได้เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อย แต่ก็ได้เป็นศัตรูกับเขา ซึ่งนโยบายของไทยกับพมานั้นวางอยู่บนหลักการสำคัญคือผลประโยชน์ของชาติตลอดมา ซึ่งก็ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ในปัจจุบันการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับพม่าก็เพื่อผลประโยชน์ของชาติไทยเป็นหลักเช่นกัน และภายในปีนี้

ส่วนในเรื่องนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ William R.Park, Jr ได้เขียนบทความเรื่อง "Destructive Engagement: Renaming the ASEAN Policy to Better Reflect the Impact on Thailand" โดยเขาได้กล่าวว่า นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ ควรจะเปลี่ยนจาก Constructive Engagement เป็น Destructive Engagement มากกว่า เนื่องจากนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ ไม่ได้สร้างสรรค์เหมือนชื่อ แต่จะมีลักษณะในทางทำลายมากกว่า อาทิเช่น การทำลายสิ่งแวดล้อม ทำลายชนพื้นเมืองและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ที่สำคัญที่สุดได้สร้างผลเสียให้กับประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านความมั่นคง เพราะการมีพรมแดนที่ติดกันของทั้งสองประเทศ ไทยจึงได้รับผลกระทบมากกว่าประเทศอื่น ไม่ว่าจะปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นตามแนวชายแดน ปัญหาโรคเอดส์และโรคระบาดต่างๆ และการละเลย ไม่เอาใจใส่กับภาวะสิ่งแวดล้อมของการทำธุรกิจภายในประเทศ รวมทั้งการลักลอบนำสินค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติดเข้าประเทศไทยของผู้อพยพ เป็นต้น ประเทศไทยควรจะผลักดันให้นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม และบรรลุผลในระยะยาว เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้ชิดกับพม่ามากกว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน(Parks, R Willim Jr, 1996.)

ส่วนในเรื่องการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่า นั้น มีบทความของ Thitinan Pongsudhirak ได้เขียนไว้ใน Myanmar and Asean โดยเขาได้ตั้งคำถามว่า ทำไมขณะที่เวียดนามที่เคยเป็นประเทศที่มีปัญหาอย่างมากและประเทศถูกแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ โดย สหรัฐอเมริกา ได้ให้การสนับสนุนเวียดนามเหนือและโซเวียตให้การสนับสนุนเวียดนามใต้ จนนำไปสู่สงครามเวียดนามในปี 2511 รวมทั้งการเข้ายึดกัมพูชาของเวียดนามใต้ สร้างผลกระทบไปทั่วภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เกิด 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายคอมมิวนิสต์และไมโซคอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดความสงสัยว่าทำไมเวียดนามยังสามารถเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนได้ แต่พม่าไม่ได้ ก็ได้คำตอบว่า ในประเด็นแรก เวียดนามปกครองโดยรัฐบาลที่มีความชอบธรรมไม่มีการจลาจล และบทบาททหารในฐานอย่ไม่มีการปราบปรามประชาชนเพื่อพยายามรักษาอำนาจของตนเอาไว้ รวมทั้งประชาชนชาวเวียดนามยอมรับการปกครองของรัฐบาลของตนเองซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับพม่า ประชาชนและรัฐบาลมีความรู้สึกขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา และ ผลการเลือกตั้งเมื่อปี 2533 ยังไม่มีผลในทางปฏิบัติ เพราะอำนาจยังอยู่ในมือของรัฐบาลทหาร และนางอองซานซูจีผู้นำที่ได้เสียงข้างมากก็ยังคงถูกจำกัดเสรีภาพ รวมทั้งเรื่องสิทธิมนุษยชนในพม่าก็ถือเป็นเรื่องที่สำคัญเมื่อพูดถึงพม่า แต่ในเวียดนาม ชาวเวียดนามยังให้ความจงรักภักดีกับพรรคคอมมิวนิสต์ของตนเอง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นเกณฑ์อย่างหนึ่งในเรื่องความไม่เป็นประชาธิปไตยในพม่าซึ่งอาเซียนไม่ควรมองข้าม

ในอีกประเด็นหนึ่ง คือ ความมีเสถียรภาพภายในประเทศ เวียดนามมีเสถียรภาพภายในประเทศมากกว่าพม่า รัฐบาลพม่าพัฒนาความมีเสถียรภาพได้ ขณะที่รัฐบาลย่างกุ้งไม่สามารถจัดการกับความเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกตัวเองของชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงและไทยใหญ่ของชนส่า ราชายาเสพติดได้ รัฐบาลทหารพม่าไม่สามารถควบคุมประชาชนในชนบทได้จึงทำให้การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเป็นสิ่งที่ยากยิ่งขึ้น

ลักษณะเศรษฐกิจของเวียดนามและพม่าก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่ง เพราะเศรษฐกิจของเวียดนามได้ก้าวไกลเพราะการขยายการลงทุนในด้านอุตสาหกรรมจากต่างประเทศขณะที่เศรษฐกิจของพม่ายังมีข้อขัดแย้งกันในการเลือกบริษัทให้เข้ามาลงทุนด้านอุตสาหกรรม เพราะเศรษฐกิจแบบเปิดและการสร้างการยอมรับจากประเทศอื่นเป็นสิ่งสำคัญ เวียดนามพัฒนาเศรษฐกิจไปได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้เวียดนามสามารถเข้าร่วมอาเซียนได้ แต่พม่า นั้น อดิฉันท์ เห็นว่าต้องใช้เวลาอีกนาน ส่วนอาเซียนนั้นควรแสดงออกอย่างชัดเจนที่จะชักจูงให้รัฐบาลทหารพม่า คืนอำนาจให้ประชาชน ส่วนประเทศไทยก็ควรจะเป็นประเทศที่กระตุ้นให้อาเซียน เปลี่ยนแปลงนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) อย่างเต็มที่ เพื่อให้ประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีความมั่นคง และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะสามารถนำพม่าสู่การเป็นสมาชิกที่สมบูรณ์และปฏิบัติตนสอดคล้องกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆได้ในอนาคต(Pongsudhirak,Thi

tinan. "Myanmar and ASEAN: Obstacles to a Regional Order", Department of International Relations, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University)

อย่างไรก็ตามในที่สุดพม่าก็ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างสมบูรณ์ในการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ 30 เมื่อเดือนกรกฎาคม 2540 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย พร้อมกับประเทศลาว ยกเว้นกัมพูชาที่เกิดปัญหาการเมืองภายในขึ้น อาเซียนจึงเลื่อนการรับกัมพูชาออกไปในปีถัดไป ซึ่งหลังจากพม่าได้เข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนแล้วนั้น บทความที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าที่น่าสนใจ พอนจะนำเสนอได้ดังนี้ นิตยสาร Far Eastern Economic Review ฉบับวันที่ 6 สิงหาคม 2541 ได้กล่าวถึงการนำเสนอ นโยบาย "การพัวพันอย่างสร้างสรรค์" (Flexible Engagement) ที่นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้นำเสนอต่ออาเซียน โดยประเด็นสำคัญของนโยบายนี้ คืออาเซียนสามารถนำปัญหาเกิดขึ้นในประเทศหนึ่งแล้วส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกอื่น ๆ มาพูดคุยกันที่ประชุมอาเซียนได้เพื่อจะได้ร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเปิดสู่ความเป็นประชาธิปไตยได้ โดยเสนอให้มีการนำนโยบายนี้มาใช้แทนนโยบาย ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) ที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน โดยมีหลักการสำคัญคือ ประเทศสมาชิกอาเซียนจะไม่เข้าไปแทรกแซงการเมืองภายในของประเทศอื่น ซึ่งนโยบายที่นายสุรินทร์ นำเสนอนี้มีหลักการใกล้เคียงกับที่อดีตรองนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย นายอันว อิบราฮิมเคยนำเสนอ นโยบายการแทรกแซงอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Intervention) มาก่อนหน้านี้ แต่แนวนโยบายความสัมพันธ์แบบยืดหยุ่นของนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกอาเซียน

เมื่อพิจารณาในกรณีของประเทศพม่าระบอบการปกครองโดยระบบทหารได้ส่งผลให้ไทยต้องรับผู้พลพหุและคนเข้าเมืองผิดกฎหมายที่ลักลอบข้ามพรมแดนไทยเข้ามาเป็นจำนวนมาก เพื่อหนีการปราบปรามของรัฐบาลทหารพม่า และการรับพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนได้ทำให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มอาเซียนกับสหภาพยุโรปมีปัญหาเพราะสหภาพยุโรปไม่ให้การยอมรับรัฐบาลทหารพม่า ไทยได้ยกประเด็นวิกฤติการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเอเชียว่าเป็นตัวแสดงให้เห็นถึงสัญญาณอันตรายที่อาเซียนได้รับ แต่อาเซียนสามารถรักษาความน่าเชื่อถือได้โดยการลงมติในการให้มีปัญหาต่าง ๆ เข้าสู่ที่ประชุมเพื่อร่วมกันพิจารณาแก้ปัญหา โดยใช้นโยบายความสัมพันธ์แบบยืดหยุ่นเพราะขณะที่ประเทศอาเซียนยังยึดถือหลักการที่ไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในนั้น ก็จะได้เห็นตัวอย่างของการที่การเมืองภายในของประเทศหนึ่งส่งผลกระทบต่อการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านได้ในหลายกรณี ดังนั้นประเทศที่ได้รับผลกระทบก็ควรที่จะสามารถแสดงความคิดเห็นและความวิตกกังวลต่อประเด็นนั้น ๆ ได้อย่างเปิดเผยและควรจะมีการพิจารณาการเข้าไปแทรกแซงในการเมืองภายในของประเทศสมาชิกได้

ปฏิกิริยาของผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนต่อประเด็นนี้ เช่นนายอาลี อลาตาส รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซีย ได้กล่าวว่า "หากพูดถึงอาเซียน เราก็ควรให้มีการเปิดเผย พูดคุยกันในวงกว้างขึ้นในการที่จะสามารถนำเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาถกเถียงกันได้ในปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่งแต่ส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ เราก็ควรจะทำ แต่จะต้องไม่เข้ามาแทนที่นโยบายไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่นที่ได้ปฏิบัติกันมานานแล้ว โดยใช้ชื่อที่คล้าย ๆ กับคำว่าความสัมพันธ์แบบยืดหยุ่นและแทรกแซงอย่างสร้างสรรค์" และได้กล่าวเพิ่มเติมต่อนโยบายที่ไทยได้นำเสนอกีว่า "สิ่งที่ทำให้มีการปฏิเสชนโยบายนี้เพราะอาเซียนเป็นกลุ่มที่สมาชิกมีระบบการเมืองที่หลากหลายตั้งแต่ระบบกษัตริย์จนถึงระบบสังคมนิยม มีความแตกต่างกันทั้งด้านภูมิศาสตร์และภาษา จะเห็นว่าจากที่อาเซียนก่อตั้งมานานกว่า 30 ปี วัตถุประสงค์หลักคือด้านเศรษฐกิจและการจัดการในด้านความสัมพันธ์ของแต่ละประเทศ วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นถือเป็นตัวอย่างได้เป็นอย่างดีที่แสดงให้เห็นความผิดพลาดอย่างมากของอาเซียน ขณะเดียวกันมันเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุดที่จะยุติกฎการไม่เข้าไปแทรกแซงการเมืองภายใน

ส่วนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศฟิลิปปินส์ซึ่งสนับสนุนนโยบายนี้ ได้กล่าวว่า "เราไม่ได้พยายามที่จะให้อาเซียนยอมรับในขณะนี้เพราะยังไม่ถึงเวลา แต่เป็นหนทางเดียวที่จะทำให้อาเซียนมีทางเลือกใหม่ที่จะก้าวไปข้างหน้า"

นอกจากนี้ในด้านความสัมพันธ์กับตะวันตกซึ่งได้คว่ำบาตรพม่ามาโดยตลอด แม้กระทั่งการปฏิเสทที่จะให้หนังสือเดินทางเข้าประเทศแก่พม่าในการเดินทางเข้าประเทศ นอกจากการคว่ำบาตรพม่าแล้วในการประชุมร่วมกันระหว่างสหภาพยุโรปและอาเซียนก็ได้เกิดปัญหาขึ้น เพราะสหภาพยุโรปไม่ต้องการให้มีพม่าร่วมประชุมด้วย แต่ในที่สุดประเทศไทยในฐานะประเทศผู้ประสานงานได้พยายามที่จะให้พม่าเข้าร่วมฟังการประชุมด้วยในฐานะประเทศสมาชิกอีกประเทศหนึ่ง โดยพม่าสามารถนั่งอยู่ในที่ประชุมได้ในฐานะผู้สังเกตการณ์โดยไม่มีสิทธิแสดงความคิดเห็นใด ๆ ได้ ประเทศที่ไม่ให้การยอมรับพม่าเช่น นอร์เวย์ สวีเดน และเนเธอร์แลนด์ โดยเฉพาะนายทอมมี สเวนสัน ผู้นำอาเซียนศึกษาในกรุงโคเปนเนเก้น ได้กล่าวว่าพม่าคือสัญลักษณ์ของความแตกต่างระหว่างยุโรปและอาเซียนในเรื่องสิทธิมนุษยชน มีความเป็นไปได้สูงที่ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับยุโรปจะมีการกระทบกระทั่งกันมากขึ้นเมื่อรับพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกแล้ว" (Far Eastern Economic Review ฉบับวันที่ 6 สิงหาคม 2541 น.24-25 และ 28.)

นอกจากนี้นิตยสาร Asia Week ฉบับประจำวันที่ 7 สิงหาคม 2541 ได้นำเสนอบทสัมภาษณ์นาย อู อ่องจอ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศพม่าขณะนั้นต่อการปฏิเสทที่จะให้มีการแก้ไขกฎการไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยได้กล่าวว่า ไม่ใช่เฉพาะรัฐบาลทหารพม่าเท่านั้นที่ต่อต้านนโยบายนี้ และหากนำนโยบายนี้มาใช้เพื่อเป็นการแก้

ปัญหา อาเซียนก็มีหนทางอื่น ๆ อีกมากมายที่จะนำเสนอหรือแนะนำได้ ทำไมจะต้องแก้ไขกฎเดิมของอาเซียนด้วย นับว่าเป็นความคิดที่แยและไม่มองถึงสภาพความเป็นจริง" (Asia Week ฉบับประจำวันที่ 7 สิงหาคม 2541 น. 25)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นความคิดเห็นและปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากพม่าได้เข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะความพยายามของไทยที่จะให้พม่าเปลี่ยนแปลงการเมืองไปในทางที่ดีขึ้น และไทยในฐานะประเทศเพื่อนบ้านต้องการที่จะหาทางออกที่จะทำให้อาเซียนมีบริบทที่จะคุยกับพม่ามากขึ้น เพราะไทยเป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่ต้องรับปัญหาต่าง ๆ จากการมีพรมแดนใกล้ชิดกับพม่า จึงได้นำเสนอนโยบายการแทรกแซงอย่างสร้างสรรค์ เพื่อไทยจะได้นำปัญหาต่าง ๆ กับพม่ามาพูดคุยในเวทีอาเซียนได้

นอกจากนี้แล้วการเมืองภายในของพม่าก็นับมีความสำคัญที่ได้รับการจับตามองเป็นอย่างมากว่าจะพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ ทั้งการปฏิบัติต่อพรรคฝ่ายค้าน และการแก้ไขปัญหายาเสพติดและสิทธิมนุษยชน ในเรื่องนี้นิตยสาร Asia Week ฉบับประจำวันที่ 7 สิงหาคม 2541 ได้นำเสนอกรณีที่ว่านางอองซาน ซูจี ผู้นำฝ่ายค้านพม่า ได้ประท้วงรัฐบาลทหารพม่าอยู่ในรถของนางอยู่บนสะพานแห่งหนึ่งนอกกรุงย่างกุ้ง เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2541 ซึ่งตรงกับการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนที่กรุงมนิลาประเทศฟิลิปปินส์ เนื่องจากนางจะเดินทางไปเยี่ยมเยียนสาขาพรรคของนางนอกกรุงย่างกุ้งแต่ทหารได้สกัดกั้นรถของนางไม่ให้ผ่านไป และได้กำชับให้นางกลับบ้านพักทำให้นางต้องนั่งประท้วงอยู่ในรถของนางเป็นเวลากว่า 3 วันเพื่อประท้วงการกระทำของรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งสิ่งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าแม้จะได้มีการหยุดกักบริเวณนางและปล่อยให้เป็นอิสระหลังจากกักบริเวณมานานกว่า 6 ปีแล้วนั้น แต่แท้ที่จริงแล้วนางไม่ได้มีอิสระอย่างแท้จริงเลย รัฐบาลทหารพม่ายังคงจำกัดสิทธิของนางในบางเรื่องอยู่ดังจะเห็นได้ว่าการปราศรัยของนางยังต้องปราศรัยผ่านรั้วบ้านของตนเองอยู่ (Asia Week ฉบับประจำวันที่ 7 สิงหาคม 2541 น.24.)

ส่วนในเรื่องการปราบปรามยาเสพติดนั้น บทความในหัวข้อเรื่อง "พม่าเอาใจชาวโลก สั่งล้างแหล่งยาเสพติด" ในนิตยสารมติชนรายสัปดาห์ได้กล่าวถึง เรื่องนี้ว่า จากการที่รัฐบาลทหารพม่าปราบปรามยาเสพติดไม่ได้ผลนั้นเป็นเพราะรัฐบาลทหารพม่าทำเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ไม่สนใจปราบปรามยาเสพติดเนื่องจากนายทหารระดับสูงพม่ายศนายพลบางคนสนับสนุนค้ายาเสพติดเพื่อนำเงินเหล่านั้นมาค้าจุนสถานภาพ ฐานะตำแหน่งหน้าที่การงานของตน ในขณะที่รัฐบาลทหารพม่าออกมาปฏิเสธข่าวนี้อย่างรวดเร็ว และในวันที่ 16 มกราคม 2543 รัฐบาลทหารพม่าได้แถลงว่าจะทำการกวาดล้างยาเสพติดครั้งใหญ่โดยร่วมมือกับกองกำลังชนกลุ่มน้อย โดยอพยพชาวบ้านกว่าห้าหมื่นคนออกจากพื้นที่ปลูกฝิ่นบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ และจะลงโทษทหารที่

เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยความร่วมมือกับชนกลุ่มน้อยนี้เกิดจากการที่รัฐบาลพม่าปรับเปลี่ยนนโยบายด้านชนกลุ่มน้อยหันมาให้ความสำคัญในด้านชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อยมากขึ้น และมีนโยบายร่วมพัฒนาชาติกับกลุ่มคนเหล่านี้ด้วย ทำให้ชนกลุ่มหลายกลุ่มหันมาให้ความร่วมมือกับพม่ามากขึ้น โดยกองกำลังว่า ได้จับมือร่วมเป็นพันธมิตรใกล้ชิดรัฐบาลพม่ามาตั้งแต่ปี 1989 ภายใต้ข้อตกลงกองกำลังว่าได้รับอนุญาตให้ถืออาวุธรักษาความสงบทางเขตแดนภาคเหนือของพม่า จุดนี้เองทำให้มองดูว่ากองกำลังกลุ่มนี้มีอิทธิพลค้ายาเสพติด นอกจากนี้ กระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นว่ากองกำลังว่าเป็นกองกำลังค้ายาเสพติดรายใหญ่ที่สุดกลุ่มหนึ่งของพม่า

จากการแถลงข่าวดังกล่าวทำให้หลายฝ่ายต่างให้ความสนใจและติดตามดูว่ารัฐบาลทหารพม่าจะทำตามที่กล่าวไว้หรือไม่ เพราะหลายครั้งที่รัฐบาลทหารพม่าออกมาแถลงข่าวเช่นนี้ แต่เลือนหายไป ปัญหาเสพติดยังปรากฏให้เห็นอยู่เช่นเดิม (มติชนรายสัปดาห์ ฉบับประจำวันอังคารที่ 4 มกราคม 2543 น.94-95)

ในเรื่องยาเสพติดนี้ นิตยสาร Far Eastern Economic Review ฉบับวันที่ 9 สิงหาคม 2542 ได้กล่าวถึงเส้นทางการลำเลียงยาเสพติดจากพม่าว่าเข้าสู่ประเทศไทยว่าถูกลำเลียงผ่านมาตามแนวชายแดนไทยพม่า ไม่ว่าจะเป็นเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และตาก และได้นำคำให้สัมภาษณ์ ของ ม.ล. พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ อาจารย์พิเศษประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการค้ายาเสพติดในชนกลุ่มน้อยของพม่าไว้ด้วย โดย ม.ล. พันธุ์สุรย์ ได้ให้ความเห็นต่อประเด็นนี้ว่า “ไทยหวังที่จะให้อาเซียนสามารถบังคับให้พม่าทำตามได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป 2 ปี พม่าก็ไม่ได้แสดงให้เห็นความก้าวหน้าใด โดดที่ชัดเจน ขณะเดียวกันประเทศสมาชิกอาเซียนไม่ได้ให้ความสนใจต่อประเด็นนี้มากนัก เพราะอาเซียนมีความคิดตั้งอยู่บนพื้นฐานของการไม่เข้าไปแทรกแซงการเมืองภายในประเทศสมาชิกอยู่แล้ว” (Far Eastern Economic Review ฉบับวันที่ 9 สิงหาคม 2542 น.24-25)

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เวณิกา บุญมาคลี (2535) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า ในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ระหว่างปี 2531-2534 โดย โดยวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า การศึกษาชี้ให้เห็นถึงการเน้นผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจที่ไทยจะได้รับจากการเป็นมิตรกับพม่ามาพิจารณา เปรียบเทียบกับสิ่งที่ไทยจะได้รับหากปฏิบัติตามมติของประชาคมโลก ที่หยิบยกเอาประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในพม่าขึ้นมาเป็นเหตุผลในการใช้มาตรการกีดกันพม่า

ผลการศึกษาปรากฏว่า สถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองภายในพม่า ซึ่งรวมไปถึงปัญหาสิทธิมนุษยชนนั้น เป็นปัญหาภายในของพม่า ซึ่งไทยไม่มีสิทธิเข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะจะดูมองว่าเข้าไปแทรกแซงกิจการภายใน ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกองทัพต่างมองว่าการที่นานาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพมานั้นจริง ๆ แล้ว ไม่ได้ปฏิบัติตามมติดังกล่าวอย่างแท้จริง เพราะยังคงอนุญาตให้เอกชนของตนเข้าไปลงทุนในพม่าต่อไป และการใช้มาตรการกีดกันพม่าดังกล่าว จะผลักดันพม่าให้กลับไปมีสภาพเหมือนเช่นสมัยที่เวินปกครองอยู่ โดยปิดตัวเองจากโลกภายนอก แต่หากไทยเป็นมิตรกับพม่า ผู้เขียนเชื่อว่าไทยจะสามารถชักจูงให้พมายุติพฤติกรรมการละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ไทยอาจสามารถเจรจาปัญหาความมั่นคงบริเวณชายแดนตะวันตกกับพม่า รวมทั้งไทยจะสามารถเข้าไปลงทุนทางการค้า และธุรกิจพม่าได้ โดยเฉพาะการทำไม้และประมง

การศึกษาของเวณิกา แม้จะเป็นช่วงเริ่มต้นที่ยังไม่อาจประเมินผลของนโยบายของไทยต่อพม่า แต่ก็นับว่ามีความน่าสนใจและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจท่าทีของรัฐบาลไทยต่อพม่า ในช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ของไทยกับพม่าในช่วงต่อ ๆ มา และทำให้ทราบวัตถุประสงค์หลักของนโยบาย โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งพลเอกชาติชาย ได้ดำเนินนโยบายที่รู้จักกันดีคือ การเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า

บัณฑิต นาอาจ ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทย -พม่า ในทศวรรษ 1980 " (2536) ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนรัฐบาลของพลเอกชาติชาย โดยใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) ในการอธิบายปัญหาความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญของพม่า เนื่องจากไทยต้องเผชิญกับปัญหาจากสงครามอินโดจีน ทำให้ไทยต้องให้ความสำคัญกับความมั่นคงปลอดภัยของชาติเป็นหลัก และ

ดำเนินนโยบายสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับพม่า เพื่อลดภัยคุกคามลง รวมทั้งการมีผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างไทย-พม่า และความร่วมมือในการแก้ปัญหาอันเกิดจากพรมแดน ซึ่งปัญหาในเรื่องของพรมแดนนั้นนับว่าเป็นปัญหาที่สร้างความเข้าใจผิดให้แก่ทั้งฝ่ายพม่า และฝ่ายไทยอยู่เสมอมา นอกจากนี้ปัญหาการเมืองภายในของพม่ายังได้ส่งผลให้รัฐบาลทหารพม่ามีเรื่องขัดแย้งกับรัฐบาลไทย โดยเฉพาะบริเวณ จ.แม่ฮ่องสอน จ.ตาก และ จ.เชียงใหม่ จากการสู้รบกับชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะกะเหรี่ยงซึ่งมีฐานที่มั่นติดบริเวณชายแดนไทยฝั่งตะวันตก ซึ่งการสู้รบกับชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง มีผลทำให้ราษฎรชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยหลบหนีภัยสงคราม เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก จึงเป็นภาระของประเทศไทยที่ต้องให้การอุปการะด้านที่อยู่อาศัย จนกว่าปัญหาระหว่างชนกลุ่มน้อย กับรัฐบาลพม่าจะสงบ

นอกจากนี้ ธรรมรัตน์ รัตนมณี ได้ศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า ระหว่างปี พ.ศ. 2531-2533" (2536) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าในระหว่างปีดังกล่าวว่ามีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกอะไรบ้างของสองประเทศที่ผลักดันให้ไทยและพม่ามีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยภายในของไทยเกี่ยวกับตัวแสดงต่าง ๆ กับปัจจัยทางเศรษฐกิจจากความต้องการแสวงหาวัตถุดิบของไทย เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ไทยเข้าไปผูกพันกับพม่าอย่างใกล้ชิด ส่วนหนึ่งก็เพราะต้องการคานอิทธิพลของจีนในพม่าไปด้วย

ส่วนทางด้านพม่า ปัจจัยภายในได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัยภายในชาติและปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้พม่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไทย โดยพม่าต้องการให้ไทยให้ความร่วมมือในการปราบปรามชนกลุ่มน้อยที่เป็นภัยต่อเอกภาพภายในชาติ นอกจากนี้พม่ายังได้รับเงินจากนักการเมืองและนักธุรกิจไทยเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ สำหรับปัจจัยภายนอกของพม่าได้แก่ ด้านภูมิรัฐศาสตร์ และแรงกดดันจากประชาคมนานาชาติในเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นปัจจัยเสริมและผลักดันให้พม่าต้องพึ่งไทยมากขึ้น

ส่วนในด้านปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยนี้ การศึกษาของ สมโชค สวัสดิ์รักษ์ ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยพม่า โดยศึกษากรณีปัญหาชนชาติกระเหรี่ยงใน ปี 1988-1994 (2537) สามารถอธิบายได้ดี การศึกษานี้ได้ใช้ ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) เป็นกรอบในการวิเคราะห์เช่นกัน ก็พบว่า ปัญหาชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยงและชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในสหภาพพม่า นั้น สาเหตุของปัญหาที่สำคัญนั้นเกิดจากตัวรัฐบาลสหภาพพม่าเองที่ไม่ยอมให้ชนกลุ่มน้อยต่างๆ ได้รับสิทธิในการปกครองตนเองและเป็นรัฐอิสระ ตามเงื่อนไขข้อตกลง "แอตลี-อองซาน" 28 มกราคม 2488 ทำให้ชนกลุ่มน้อย ได้จับอาวุธขึ้นต่อสู้กับรัฐบาลทหารพม่า เนื่องจากไม่มีวิธีการอื่นที่ดีกว่านี้แล้ว สงครามกลางเมืองในสหภาพพม่ายืดเยื้อยาวนาน ตั้งแต่ปี 2491-2537 ยังไม่

ยุติ ชนกลุ่มน้อยไม่สามารถจะบังคับให้รัฐบาลพม่ายอมเจรจายุติสงคราม แต่รัฐบาลทหารพม่าก็ไม่อาจจะปราบปรามชนกลุ่มน้อยได้อย่างเด็ดขาดเช่นเดียวกัน รัฐบาลทหารพม่าได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้กองทัพสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงเป็นศัตรูสำคัญอันดับหนึ่งซึ่งรัฐบาลพม่าต้องการปราบปรามอย่างเด็ดขาด แต่ทหารพม่าไม่สามารถกวาดล้างฐานที่มั่นของกะเหรี่ยงซึ่งตั้งอยู่ตามริมแม่น้ำเมยด้านชายแดนตะวันตกของไทยได้ทั้งหมด

ปัญหาชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนนี้เองที่สร้างปัญหาให้แก่ประเทศไทยอยู่เสมอมา เกิดการสู้รบ กระทบ กระทั่งกันตลอดเวลา การกระทำบางอย่างพม่าก็ไม่ให้ความเกรงใจต่อประเทศไทยเลย จึงส่งผลให้หลายฝ่ายทั่วทั้งให้ไทยและอาเซียนต้องทบทวนนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ต่อพม่าว่าจะจะไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย โดยในเรื่องนี้ Desmond M. Tutu ผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี 2528 ได้เขียนบทความเรื่อง Constructive Engagement ว่าการแก้ไขปัญหาม่าโดยการเจรจาและดำเนินการค้ากับพม่า ไม่สามารถแก้ปัญหาม่าได้ โดยเขาเห็นว่า การคว่ำบาตรอย่างจริงจังจึ่งเท่านั้นที่จะนำไปสู่การปฏิรูปที่แท้จริง และประเทศสมาชิกอาเซียนควรกดดันพม่าจนกว่าจะเกิดสันติภาพในพม่า ตลอดจนนานาชาติควรคว่ำบาตรอย่างจริงจังจนกว่าจะสำเร็จ

ทรงวิทย์ ศรีอ่อน ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาชนกลุ่มน้อยในรัฐฉานและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-พม่า(2538)โดยศึกษาถึงปัญหาที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-พม่า แนวทางการดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อพม่าโดยได้สัมภาษณ์บุคคลในหลายสาขาอาชีพ จำนวน 17 ราย พบว่า ปัญหาชนกลุ่มน้อยในรัฐฉานของพม่า ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-พม่า มาเป็นเวลานาน แม้ว่าเรื่องดังกล่าวจะเป็นปัญหาภายในของรัฐบาลพม่า แต่ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะพม่าเข้าใจว่าไทยให้ความช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นจากไทยคือพ่อค้า นักธุรกิจไทยมักไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงกับพม่าและเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์และทรัพยากรจากการค้าการลงทุนในพม่า โดยที่รัฐบาลไทยกำกับดูแลไม่ทั่วถึง ส่วนนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์และการไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของพมานั้น มีทั้งผู้ที่เห็นว่าการดำเนินนโยบายของไทยระดับรัฐบาลนั้นถูกต้องแล้วและผู้ที่ยังเห็นว่าไม่แน่ใจในการนำนโยบายไปใช้ในระดับปฏิบัติเพราะไทยและพม่ามีการปกครองแตกต่างกัน รวมทั้งการเปิดประเทศของพม่ายังคงกระทำในลักษณะไม่ไว้วางใจคนต่างชาติ จึงควรกำหนดวิธีการปฏิบัติให้ชัดเจน

ส่วนการแก้ไขปัญหาคือความสัมพันธ์ไทย-พมานั้นจะต้องอาศัยความพยายามของพม่าในการคลี่คลายปัญหาภายในของพม่าเอง ซึ่งไทยควรวางเฉยต่อกรณีความขัดแย้งทางการเมืองภายในพม่าอย่างเคร่งครัด ส่วนการที่พม่าจะเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มอาเซียนนั้น พบว่าผู้ที่ให้สัมภาษณ์ส่วน

ใหญ่ในหลายๆ อาชีพ มองไปในแง่ดีว่าจะมีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศดีขึ้น เพราะจะทำให้ผู้แทนของประเทศสมาชิกได้มีโอกาสพบปะ และร่วมเจรจาแก้ไขปัญหาร่วมกัน ภายใต้กฎระเบียบของประเทศสมาชิกของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างเคร่งครัด

การศึกษาของ **สายัณห์ เมืองศรี** ในเรื่อง **นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ กับ ผลที่มีต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-พม่า(2539)**ก็ได้ช่วยแสดงให้เห็นกับคำวิจารณ์ที่กล่าวกันว่านโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์นี้ใช้ไม่ได้ผลโดยจากผลการวิจัยสรุปได้ว่า นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ของไทยต่อพม่าไม่ได้ส่งผลให้พม่าเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยให้มากขึ้นแม้แต่น้อย และจากการที่นโยบายนี้จะเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นหลักนั้นไม่ได้เอื้อประโยชน์ต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติในด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย-พม่าแต่อย่างใด ดังนั้น พันโท สายัณห์จึงเห็นว่า ควรมีการทบทวนนโยบายนี้ใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เป็นจริงระหว่างไทยกับพม่าและนโยบายของไทยต่อพม่านั้น ควรเน้นความมั่นคงควบคู่กับเศรษฐกิจ และเสริมด้วยมิติทางด้านวัฒนธรรม และสอดคล้องกับกระแสปัจจัยภายนอกทั้งระดับภูมิภาคและสังคมโลกด้วย นอกจากนี้การศึกษาของ พันโทสายัณห์ ได้ครอบคลุมถึงการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนของพม่าด้วย โดยได้สอบถามทัศนคติของทหาร ก็พบว่า ทหารเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีและจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไทย-พม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในการแก้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนระหว่างไทยกับพม่านั้นน่าจะมีความจริงใจมากขึ้น

สุภาพร ครุฑเมือง ได้ศึกษาเรื่อง **"ความสัมพันธ์ไทย-พม่าภายใต้นโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์"** (2542) โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและพม่า 2) เพื่อเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างประเทศกับพม่าในอนาคต โดยใช้วิธีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการ เอกสารจากองค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน และจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้เชี่ยวชาญด้านพม่า อาทิ ข้าราชการพลเรือน นักการเมือง ทหาร พ่อค้า นักธุรกิจ นักพัฒนาองค์กรเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน ตัวแทนชนกลุ่มน้อย และนักศึกษาพม่า

ในการศึกษาครั้งนี้ อยู่ในช่วงสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จนถึงรัฐบาลพลเอกของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นก้ำกึ่งกัน โดยฝ่ายข้าราชการพลเรือน ทหาร นักการเมือง และพ่อค้านักธุรกิจ มองว่านโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ได้ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับพม่าและสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในพม่าอย่างค่อยเป็นค่อยไป อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกิจการภายในของพม่า อีกทั้งยังได้สนับสนุนว่านโยบายดังกล่าวเป็นแนวทางที่ถูกต้องในการชักนำให้พม่าเข้าสู่ระบบของชุมชนโลก โดยที่ไทยและอาเซียนจะ

ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในกิจการภายในของพม่า ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นสื่อมวลชน นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ชนกลุ่มน้อยและนักศึกษาพม่า มองว่าความสัมพันธ์ไทย-พม่า เป็นความสัมพันธ์ที่ได้ให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจมากเกินไป แต่ละเลยปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนของรัฐบาลทหารพม่าทั้งเชื่อว่านโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับพม่าและไม่สามารถโน้มน้าวพม่าให้เปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยได้ นอกจากนี้การให้ความสำคัญสัมพันธ์ในภาครัฐบาลต่อรัฐบาลของทั้งสองประเทศทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและประชาชนไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรทั้งที่ความสัมพันธ์ในภาคประชาชนนี้เองน่าจะเป็นความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างประเทศทั้งสอง สำหรับแนวทางและข้อเสนอแนะในการดำเนินความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับพม่าในอนาคตนั้น มีผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านเสนอแนะว่า ควรมีการทบทวนหรือปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายต่อพม่า โดยน่าจะนำนโยบายการแทรกแซงอย่างสร้างสรรค์ (Flexible Engagement) มาใช้แทน โดยสมาชิกอาเซียนควรจะหันมียึดหยุ่นต่อกันมากขึ้นในการให้มีการพูดคุยปรึกษาหารือในปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อกัน แทนที่จะยึดมั่นเถรตรงในหลักการไม่แทรกแซงในกิจการภายในอย่างที่เคยยึดถือมาดั้งเดิม

ชวลิต ศรีศิลป์นันท์ ได้ศึกษาเรื่อง "แนวความคิดของผู้นำกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่า ตอนนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์" (2542) โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาอยู่ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 เพื่อศึกษาแนวความคิดของผู้นำชนกลุ่มน้อยและกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าต่อการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ของไทยต่อพม่า ประการที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบจากการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ของไทย ที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อยและกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่า และประการสุดท้าย คือศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่ประเทศไทยอาจได้รับจากการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ของไทยต่อพม่า โดยการศึกษาได้ใช้การค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระดับลึก ของบุคคลระดับผู้นำกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าและระดับรองลงไป คำถามในการสัมภาษณ์ได้ครอบคลุมถึง ความเห็นในการที่อาเซียนรับพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกเมื่อ 23 กรกฎาคม 2540 ภายใต้กระแสคัดค้านจากกลุ่มประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและกลุ่มสหภาพยุโรปด้วย ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยกับการที่อาเซียนตัดสินใจรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก โดยไม่ศึกษาปัญหาภายในของพม่าให้ละเอียดลึกซึ้งอย่างเพียงพอ การที่อาเซียนรับพม่าเข้ามาเป็นสมาชิก กลับทำให้รัฐบาลทหารพม่าคิดว่ามีผู้ให้การสนับสนุนการกระทำของตนอยู่เบื้องหลัง ทำให้เกิดความกดดันต่อกลุ่มประชาธิปไตยในพม่าในเวลาเดียวกัน ในทางตรงข้าม ถ้าอาเซียนไม่รับพม่าเข้ามาเป็นสมาชิกและโดดเดี่ยวพม่าต่อไป สถานการณ์ด้านความมั่นคงและความเป็นประชาธิปไตยในพม่าดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ชนกลุ่มน้อยก็อาจจะแก้ไขปัญหาได้เอง โดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง ถ้านางอองซาน ซูจีได้เป็นผู้นำประเทศแล้วปัญหาชนกลุ่มน้อยจะได้รับการแก้ไขและเศรษฐกิจของประเทศจะดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะแม้อาเซียนจะรับพม่าเข้ามาเป็นสมาชิก โดยหวังผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจนั้น เท่าที่เป็นอยู่จะเห็นได้ว่าไม่เป็นไปตามที่มุ่งหวัง เพราะประเทศที่เข้าไปลงทุนในพม่าส่วนใหญ่ประสบปัญหาอย่างมาก ในเรื่องของการไม่มีกฎระเบียบที่แน่นอนของรัฐบาลพม่า โดยเฉพาะในเรื่องการเจรจาที่ไม่เคยยึดถือเป็นภาระผูกพันต่อการปฏิบัติเลย สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวส่งผลให้บริษัทต่างชาติที่เข้าไปลงทุนในพม่าประสบปัญหาในการประกอบธุรกิจและขาดทุนเป็นส่วนใหญ่ ถ้าพม่าไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเศรษฐกิจพม่าน่าจะดีขึ้นกว่านี้